

Finanční gramotnost jako prevence patologických jevů u žáků střední školy

Miroslav Kočík

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslav KOČÍK**
Osobní číslo: **H108127**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Finanční gramotnost jako prevence sociálně patologických jevů u žáků střední školy**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společensko-vědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na analýzu finanční gramotnosti a její výuku na středních školách,
- na hledání odpovědi na otázku, zda se u žáků středních škol se znalostmi finanční gramotnosti vyskytuje méně případů sociálně patologického chování, zejména kouření a pití alkoholických nápojů,
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na zjištění vztahu znalostí finanční gramotnosti a výskytu sociálně patologických jevů u žáků středních škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Fischer, S., Škoda, J. Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Praha: Grada, 2009.

Hesová, A., Zelendová, E. Finanční gramotnost ve výuce. Metodická příručka. Praha: NÚV/VÚP, 2011.

Kiyosaki, R., Lechter, S. Bohaté dítě, chytřé dítě. Praha: Pragma, 2003.

Kiyosaki, R., Lechter, S. Bohatý táta, chudý táta pro mladé. Co vás škola o penězích nenaučí. Praha: Pragma, 2005.

Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008.

Kyriacou, Ch. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2009.

Navrátilová, P. Finanční gramotnost. Učebnice žáka. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2011.

Navrátilová, P. Finanční gramotnost. Učebnice učitele. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2012.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

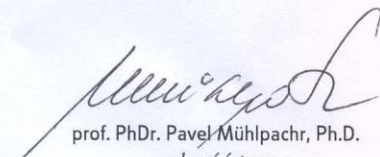
Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková**

Datum zadání bakalářské práce: **16. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Mikoslav Kočík

Jméno, příjmení studenta

V Brně 28. 9. 2013

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účtem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Finanční gramotnost jako prevence patologických jevů u žáků střední školy“ se zabývá vztahem mezi dovednostmi a znalostmi v oblasti finanční gramotnosti na jedné straně a kouřením a požíváním alkoholu na straně druhé.

Teoretická část vysvětluje pojem finanční gramotnost, podrobně charakterizuje všechny oblasti patřící do této gramotnosti. Zabývá se jí také z hlediska věku člověka. Dále je teoretická část zaměřena na kouření a požívání alkoholu u žáků středních škol.

Praktická část se snaží ukázat, zda existuje souvislost mezi finanční gramotností žáků středních škol a kouřením a pitím alkoholických nápojů.

Klíčová slova:

Finanční gramotnost, výchova, peníze, hospodaření domácnosti, finanční produkty, práva spotřebitele, zadluženost, insolvence, závislost, alkohol, kouření, prevence.

ABSTRACT

My bachelor thesis „Financial literacy as the prevention of Socially Pathological Phenomena of Students at secondary schools“ is focused on the relation between the skills and the knowledge in the area of financial literacy on the first hand and smoking and spirits abuse on the other hand.

The theoretical part explains the term “financial literacy”, including the detailed description of all areas contained. It also looks into the topic from the view of human age. The next theoretical parts are smoking and spirits abuse with the students of secondary schools.

The practical part tries to give evidence if there is any connection between the financial literacy and smoking or spirits abuse with secondary school students.

Keywords:

Financial literacy, education, money, household management, financial products, consumer rights, indebtedness, insolvency, addiction, alcohol, smoking, prevention

Děkuji PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za vedení a pomoc při tvorbě mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	11
1.1 Uplatnění na střední škole.....	16
2 STANDARDY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	19
3 AKTUÁLNÍ NÁSTRAHY, ZADLUŽENOST, INSOLVENCE, ZÁVISLOSTI.....	32
4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U ŽÁKŮ, ALKOHOL A KOUŘENÍ.....	36
5 PREVENCE	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	74
SEZNAM TABULEK	75
SEZNAM GRAFŮ.....	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Každý týden se v médiích objevují nová a alarmující čísla o zvyšujícím se počtu zadlužených domácností i jednotlivců. Každým dnem se zvyšuje počet exekucí a snah lidí o osobní bankrot. Důvody, proč se lidé zadlužují, jsou rozmanité. Často se důvodem těchto problémů stávají zcela zbytečně vzniklé dluhy či nesplacené pokuty. S těmito jevy se často spojuje pojem slabá finanční gramotnost.

Finanční gramotnost se tedy jeví v dnešní moderní a uspěchané době velmi důležitou skupinou kompetencí a dovedností. A je nutné zdůraznit, že tyto dovednosti je nutné získávat a učit se je po celou dobu života jedince. Je to tedy biodromální proces. Již od útlého věku jedince, až po stáří, se můžeme setkat s nástrahami rychle se měnícího finančního trhu. Výchova k finanční gramotnosti je tedy nikdy nekončící proces, který je ovlivněn dvěma hlavními atributy. Prvním je přizpůsobení výchovy věku jedince, v každém stádiu života se setkáváme s jinými potřebami, ale tento proces není nikdy ukončen. A druhým atributem je velká rychlost a nestálost finančních trhů. To, co jsme se naučili před 20 lety, ale dokonce i před 1 rokem, již nemusí platit.

Ve své bakalářské práci se jednak pokusím v teoretické části charakterizovat finanční gramotnost a dále popsat možnosti její výuky na středních školách. Popíši její důležitost v životě každé osobnosti.

Chci charakterizovat dnešní nástrahy, které mohou člověka potkat v jeho osobním hospodaření, ať už jde o zadluženost nebo závislost. Více se však míním věnovat nástrahám, které nejsou velmi často u veřejnosti s finanční gramotností spojovány. Je to požívání alkoholických nápojů a kouření žáků středních škol. Problematika je často přehlížena z důvodu věku žáků a s finanční gramotností si ji veřejnost vůbec nespojuje. Domnívám se, že znalost finančních produktů a hlavně znalost hodnoty peněz by měla vést ke snížení těchto patologických jevů. Takto budu mít i postavenou hypotézu v praktické části bakalářské práce.

Spojení finanční gramotnosti, či spíše negramotnosti se sociálně patologickými jevy je tedy obsahem první, teoretické části. Půjde především o vymezení základních pojmů v problematice finanční gramotnosti, patologických jevů a prevence. V práci jsou základní informace o zadlužení domácnosti, insolvenčních, ale zejména o alkoholismu a kouření žáků středních škol. Kromě základních charakteristik těchto patologických jevů chci popsat současnou situaci na středních školách v této oblasti.

V praktické části této práce hodlám potvrdit či vyvrátit hypotézu, která říká, že je vztah mezi kouřením, užíváním alkoholu a nízkou finanční gramotností žáků na střední škole. Pomocí kvantitativně vedeného výzkumu se pokusím formou dotazníkového šetření na dvou brněnských středních školách potvrdit, že výuka finanční gramotnosti je jedním z preventivních prvků vzniku alkoholismu a kouření. Výsledky z dotazníkového šetření zpracuji do tabulek a koláčových grafů.

Ještě před dotazníkovým šetřením jsem však provedl malý předvýzkum pomocí kvalitativní metodologie. Požádal jsem žáky o krátkou slohovou práci na téma Já a alkohol a cigareta. Z těchto prací jsem se snažil získat kategorie do výše uvedeného dotazníku. Také bych rád získané postřehy z těchto prací uplatnit při závěru a shrnutí dat v praktické části. Výzkum jsem provedl na dvou brněnských středních školách technického zaměření. Vzorek 150 respondentů jsem vybral prostým náhodným výběrem.

Cílem mé bakalářské práce tedy bude pomocí kvantitativní strategie vedeného výzkumu potvrzení, nebo vyvrácení mé hypotézy o vztahu znalostí finanční gramotnosti a požívání alkoholických nápojů a kouření u žáků středních škol. Domnívám se, že výsledky získané z výzkumu mohou být poté uplatněny při výuce finanční gramotnosti, na mnou zkoumaných středních školách, protože mohou sloužit jako zpětná vazba pro učitele, školní metodiky prevence, ale i pro ředitele škol. Pedagogičtí pracovníci je mohou zakomponovat do své výuky a také mohou pomoci i pro vytváření nového školního vzdělávacího programu.

Domnívám se, že téma finanční gramotnosti je velmi úzce propojeno s oborem, který studuji: sociální pedagogika. Ať už se díváme na sociální pedagogiku jako na pomoc, nebo jako na působení na jedince s jistým znevýhodněním, vždy je tento obor pedagogiky nějak spojen s patologickým chováním. Součástí sociální pedagogiky je jistě prevence, čili cílevědomé a zaměřené předcházení patologickým jevům. V případě neuskutečnění prevence, nebo je-li neúčinná, přichází na řadu působení, pomoc, kompenzace znevýhodněného jedince. A právě výchova k finanční gramotnosti právě vede k prevenci vzniku patologického chování, a tím k menšímu ohrožení jedince.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

„Finanční gramotnost se stala fenoménem posledních let.“¹

Finanční gramotnost — pojem, který se dnes u nás skloňuje ve všech pádech a v mnoha oblastech naší společnosti. Hlavně však ve školství, základním a především středním. Mnoho odborníků hlásá, že finanční gramotnost absolventů střední školy je naprosto nedostačující. Nejprve je třeba si ale tento pojem definovat.

Co je tedy finanční gramotnost? Na začátek bychom mohli použít jednoduchou definici vzniklou pomocí rozboru významů jednotlivých slov tohoto sousloví. Finanční – to, co se týká peněz, gramotnost – je schopnost číst, psát a orientovat se. Je to tedy schopnost orientovat se v oblastech, které se týkají peněz. A peněz se v dnešní době týká téměř vše.

Rád bych nyní použil několik definicí, které jsou všeobecně uznávány:

Jako první použiji definici vytvořenou Meziresortní skupinou pro finanční vzdělávání, která měla za úkol dle usnesení Vlády České republiky číslo 1594 ze dne 7. prosince 2005 vypracovat metodiku pro rozvoj a zvyšování úrovně finanční gramotnosti na základních a středních školách.

Tato Meziresortní skupina, tvořená odborníky z Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR ve své publikaci *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* definuje finanční gramotnost jako *„soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“²*

V publikaci *Finanční gramotnost – učebnice žáka* je finanční gramotnost definována stručně jako *„znalosti a dovednosti z oblasti peněz a finančních produktů.“³*

---

¹ DVORÁKOVÁ, Zuzana, et al. *Slabikář finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: COFET, a.s., 2009, 448 s. ISBN 978-80-9043-96-1-0, s.22.

² MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> > , s.7.

³ NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost. Učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2011, 72 s. ISBN 978-80-7402-106-0, s.4.

Ale také můžeme na finanční gramotnost nahlížet jako na finanční vzdělávání občanů jako v dokumentu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, kde se uvádí, že finanční gramotnost je proces, ve kterém se jedinci učí lépe porozumět finančním produktům a pojmům, aby prostřednictvím informací postupně zlepšili své dovednosti a mohli se lépe orientovat na finančním trhu. Tím jsou pak schopni rozeznat lépe rizika a nástrahy. Ale mohou i lépe využít všechny možnosti a vědí, kam a jak se mají obrátit pro pomoc.⁴

Z uvedených definic je tedy patrné, že finanční gramotnost se skutečně týká všech lidí a jejich každodenního života. Je tedy důležité se tomuto tématu věnovat celoživotně. Ač se nám to může zdát na první pohled neadekvátní, s problematikou se setkáváme nejen při výchově malých dětí v rodinách, na základních a středních školách, ale i v produktivním věku. Velmi aktuální je toto téma i ve věku seniorském.

V době neustálých změn, kdy se zejména ve finančnictví vše velmi rychle mění a včerejší informace již nemusí platit, je zejména pro seniory a mladé lidi bez dostatečného přehledu se v této velmi složité problematice orientovat.

Ve své práci se však zaměřím zejména na výchovu mladých lidí studujících na střední škole.

Výchova k finanční gramotnosti, charakteristika

Na začátku si definujme pojem výchova: „*Výchova je záměrné působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.*“⁵

Výchova je tedy celoživotní působení na jedince. Jistěže v různých obdobích života je intenzita působení různá a také cíle se mění. Výchovu k finanční gramotnosti můžeme rozdělit na výchovu v rodině, výchovu na základní a střední škole a na výchovu dospělého jedince. Tuto poslední etapu je ještě vhodné rozdělit na působení na člověka v produktivním věku a na působení na seniory.

---

⁴ OECD. *IMPROVING FINANCIAL LITERACY: ANALYSIS OF ISSUES AND POLICIES*. PARIS: OECD PUBLISHING, 2005, 177 S. IBSD 9264012567, S. 26. VOLNÝ PŘEKLAD.

⁵ PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří.. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8, s. 277.

Výchova k finanční gramotnosti v rodině

Základním činitelem u dětí v předškolním věku jsou rodiče, rodina a prostředí, v němž se dítě nachází. Výchovné působení tedy ovlivňuje děti již od jejich raného věku. A na děti nepůsobí jen záměrné působení, tedy výchovný proces, ale v této době již probíhá i ovlivňování ze strany prostředí, a to může působit pozitivně, ale také i negativně.

Působením myslím např.:

- ovlivnění reklamou, kdy už i do pořadů určených pro děti je vložen produkt placement, který na děti působí podprahově
- ovlivnění dětí okolím, kdy se děti snaží vyrovnat svým vrstevníkům.

Ve fázi výchovy k finanční gramotnosti u dětí předškolního věku je tedy hlavní výchovnou metodou nápodoba, kdy hlavně rodiče tvoří pro děti vzorce chování, a děti se s tímto vzorovým chováním identifikují. Záleží jen na rodičích, jaký příklad svým dětem poskytnou. Někteří z nich se snaží čerpat informace jen z běžného života, jiní sáhnou i po naučné literatuře, která je v současné době dostupná ve velkém množství. Jedná se o různé autory a takzvanou motivační literaturu, autoři mají různé názory na tuto problematiku, například z pohledu ekonomiky, marketingu nebo psychologie.

Pro příklad uvedu Roberta Kiyosakiho, autora mnoha motivačních knih s tematikou financí. Konkrétně kniha určená pro rodiče je *Bohaté dítě, chudé dítě*.⁶ V knize seznamuje autor rodiče, jak mohou motivovat své děti při vytváření cíle života. A to zejména na uvědomění si v dětství nutnosti vzdělání a získání finančního myšlení. Je velké množství zastánců motivačních knih. Rád bych také uvedl, že je i velké množství odpůrců. A je velmi zajímavé, že odpůrci jsou z řad zastánců klasické i alternativní výchovy. Upozorňují zejména na to, že motivační metody nejsou součástí přirozené výchovy a přispívají k přílišné komercializaci společnosti. Někomu může vadit i podvědomé spojení – motivace, business, amerikanizace.

---

⁶ KIYOSAKI, Robert., LECHTER, Sharon. *Bohaté dítě, chytré dítě*. 1 vyd. Praha: Pragma, 2003, 291 s. ISBN 80-7205-949-1.

Výchova finanční gramotnosti na základní škole

Na základní školu dochází děti od 6. do 15. roku svého života. Nástupem dětí do základní školy je výchova zintenzivněna. Na dítě začíná působit více činitelů výchovy – k rodičům se přidává i pedagog, ale o hodně větší měrou působí též prostředí. Výchovný proces tedy již neprobíhá jen v rodině, ale je přesunut z velké části do školy. Dítě již není chráněno svou rodinou, ale je začleněno do kolektivu vrstevníků. Také se více setkává s cizími dospělými lidmi. Tato etapa života dítěte má pro jeho vývoj zásadní význam. Na děti jsou kladeny velké požadavky, probíhá u nich učení senzorycké, percepční, motorické, verbálně pojmové a jiné. Výchova finanční gramotnosti jistě není na prvním místě výchovy. Ale v tuto dobu se již plně uplatní negativní ovlivňování. To jsou důsledky zejména tržní ekonomiky a nestejně životní úrovně lidí. Dítě se teprve začíná orientovat ve společnosti, učí se zvládat svoji roli, své postavení ve společnosti. Srovnává se s vrstevníky, působí na něj i masmédiá a právě v tuto dobu, kdy ještě nemá vytvořen svůj žebříček hodnot, může nastat situace, že se cítí ztraceno a může i různým svodům podlehnout.

Výchova k finanční gramotnosti na základní škole je zaměřena na tyto standardy – peníze, hospodaření domácnosti a finanční produkty⁷.

Učivo je obsaženo v různých předmětech, každá základní škola má svůj školní vzdělávací program, proto může jít například o následující předměty: občanská výchova, občanský základ, základy společenských věd, pracovní činnosti, výchova ke zdraví, prvouka, vlastivěda, ale i matematika.

Výchova na střední škole

Věkový rozptyl žáků je dosti velký, běžný věk je však od 15 do 19 let. V poslední době se však na středních školách často objevují i starší žáci.

Je proto velkou škodou, že v současné době není finanční gramotnosti na středních školách věnován speciální vyučovací předmět a výuka je tříštěna do různých jiných předmětů, jako jsou především předměty ekonomika, podniková ekonomika, ale i občanská výchova, ale také další předměty společenských věd. A okrajově je zařazena i do přírodovědných

---

⁷ MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 20.12.2012]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> >, s.8.

předmětů, jako je například matematika, kde se žáci učí výpočtům potřebných pro život (např. výpočet procent pro DPH, zdanění mzdy, úročení úvěrů atd.).

Také v odborných předmětech se často objevuje tato oblast v různých podobách a obměnách navazujících na budoucí profesní život jedince. Nenazývá se však finanční gramotnost, ale člověk a svět práce.

Výchova k finanční gramotnosti je v této etapě života jedince již velmi důležitá. Mladý člověk se už totiž učí zvládat hospodaření se svým rozpočtem, dokonce může mít i vlastní finanční příjem, a také je již v hledáčku různých finančních institucí nabízejících mu své produkty. Získáním zletilosti získávají mladí lidé též právní odpovědnost.

Výchova dospělých

Formální dospělosti dosahuje člověk v 18 letech. Podle Jandourka je dospělost životní fází jedince vyznačující se biologickou zralostí, psychickou stálostí, zvládnutím osvojení si sociálních rolí a hlavně schopností převzetí odpovědnosti za své konání.⁸ Dospělost lze tedy vyjádřit i jako zralost organismu.

Praxe nám bohužel v každodenní realitě ukazuje, že dosažení věku 18 let, absolvování střední školy a ani ukončení vysokoškolského studia nezaručuje, že jedinec si osvojil základy finanční gramotnosti. Je nutné poznamenat, že v dnešní době se vše velmi rychle mění a jedinec se musí této situaci velmi rychle přizpůsobovat, musí se naučit v ní orientovat, musí být flexibilní,

Rád bych zde uvedl několik základních kategorií finanční gramotnosti, které jsou v současné době, v roce 2013, velmi aktuální:

- penzijní reforma,
- neustálá změna daňové soustavy ČR,
- zadluženost občanů a s tím související nárůst exekucí a insolvencí mezi občany,
- nezaměstnanost a sociální nepokoje.

---

⁸ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 80-7367-269-3, s. 27.

Výchova finanční gramotnosti u seniorů

Kategorii senior je velmi obtížné definovat. Stáří je označováno jako konečná etapa života jedince, kdy WHO dělí toto období na stádia rané stáří, vlastní stáří a dlouhověkost.⁹

Z pohledu ekonomického se uvádí také název postproduktivní věk.

Skupinu seniorů nemůžeme paušalizovat, ale tato věková skupina je dnes velmi ohrožena z hlediska velikosti vlastních příjmů. Důchody jsou na úrovni cca 60 % příjmů běžné populace. Další velkou problémovou oblastí je agresivita nejen finančních institucí, ale prodejců všeho druhu, kteří zneužívají seniorů. Ti nejsou schopni takové flexibility a reflexe jako běžný občan, potřebují více času na rozhodnutí, více času a prostoru na vysvětlení všech pozitiv a negativ budoucích finančních rozhodnutí.

A v neposlední řadě je důležité také zmínit neustálé změny v oblasti ekonomiky, finančnictví a sociálního systému v ČR, ve kterých se senioři musí velmi rychle přizpůsobovat, a to také může některým činit problémy. Proto se stávají častými oběťmi různých finančních podvodů a dalších kriminálních činů.

1.1 Uplatnění na střední škole

Již v předchozí kapitole jsem naznačil problematiku výchovy k finanční gramotnosti na středních školách, nyní bych se rád tomuto tématu věnoval podrobněji.

V současné době se s pojmem finanční gramotnost setkáváme v každodenním životě. Při sledování téměř jakéhokoliv zpravodajského pořadu, jakékoliv politické diskuse, každý den v denním tisku a i na internetu zjišťujeme, že všude kolem nás je finanční krize. Občané, tedy my, špatně hospodaříme, Česká republika, Evropská unie a dokonce i celý svět se nyní potýká s velkým problémem – s přílišným zadlužováním se. Velmi oblíbený je slogan – žít na dluh. Ze situace tedy vyplývá, že v dnešní době je velmi důležité takzvané finanční vzdělávání.

Finanční vzdělávání v rychle se rozvíjející oblasti finančních produktů a služeb podporuje aktivní roli občana jako spotřebitele a vede k pochopení a přijetí osobní odpovědnosti za finanční zajištění sebe i své rodiny. V širším kontextu rovněž vede k uvědomění si důsledků socioekonomického vývoje společnosti, zejména s ohledem na prevenci předlužení a zajiš-

---

⁹ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1, s. 703.

tění se na stáří. V konečném důsledku přispívá finanční vzdělávání k rozvoji české ekonomiky, společnosti jako takové a k udržitelnému rozvoji.¹⁰

Téma je to tedy velmi aktuální, proto EU vydala výzvu Rady Evropy ve formě doporučení pro vlády svých členských států, kde doporučuje zajistit růst povědomí domácností o jejich potřebě získávat řádné informace a vzdělání, nutného ke zvyšování připravenosti domácností. Tato výzva by měla vést k vytvoření strategie a systému finančního vzdělávání občanů.¹¹ Reakcí na tuto výzvu bylo na základě usnesení Vlády ČR číslo 1594 ze dne 7. prosince 2005. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*, v němž se popisuje implementace finanční gramotnosti do výuky na středních školách.

V roce 2010 bylo schváleno Vládou ČR usnesení číslo 338, které obsahuje Národní strategii finančního vzdělávání 2010¹². Tento materiál popisuje proces implementace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání sestávající se z těchto kroků:

- * Vytvoření Standardu finanční gramotnosti pro žáka 1. a 2. stupně základní školy a dále Standardu finanční gramotnosti pro žáka střední školy (který odpovídá Standardu finanční gramotnosti dospělého občana).
- * Zařazení Standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání.
- * Vytvoření metodických doporučení školám pro vzdělávání žáků a tvorbu a realizaci školních vzdělávacích programů.
- * Zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „DVPP“).
- * Revize Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (včetně revize Standardů finanční gramotnosti) v souladu s vývojem finančních trhů a potřeb žáků.

---

¹⁰ MFČR. NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf, s. 6.

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, et al. *Slabikář finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: COFET, a.s., 2009, 448 s. ISBN 978-80-9043-96-1-0, s.20.

¹² MFČR. NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf

„Standard finanční gramotnosti pro žáka střední školy odpovídá standardu finanční gramotnosti dospělého občana přizpůsobeného vzdělávacím potřebám žáka na střední škole“¹³.

Jsou to tyto oblasti: peníze, hospodaření domácnosti, finanční produkty a práva spotřebitelů. Protože jsou standardy pro žáky středních škol a dospělé občany shodné, pokusím se je více objasnit v další kapitole – Finanční gramotnost v životě člověka.

Na středních školách je snaha o umístění finanční gramotnosti do výuky velmi patrná v několika oblastech. Jednak se často objevuje v oblasti Člověk a svět práce, tato oblast je v nových Rámcově vzdělávacích programech umístěna jako průřezová, tedy zasahující do v podstatě do všech odborných předmětů. Dále pak se zavádí centrálně jednotné závěrečné zkoušky tříletých učebních oborů. Příprava těchto zkoušek je řízena Ústavem odborného vzdělávání v Praze. V každém oboru, který již na tyto jednotné závěrečné zkoušky přešel, je v jejich ústní části právě otázka ze světa práce. Budoucí absolvent na ni odpovídá v rozsahu cca 3 minut. Tato část ústní závěrečné zkoušky může ovlivnit hodnocení zkoušky o jeden stupeň.

---

¹³ MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 20.12.2012]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> >, s. 8.

2 STANDARDY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

V této kapitole bych se rád věnoval finanční gramotnosti z globálního pohledu, i když hlavním zdrojem informací bude dokument *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Název je však zavádějící, protože jak jsem již uvedl, standardy pro žáky středních škol a dospělé jsou shodné. A z toho vyplývá, že základní členění finanční gramotnosti je také shodné.

*Finanční gramotnost má tři základní složky – peněžní, cenovou a rozpočtovou.*¹⁴

Peněžní gramotnost – to jsou schopnosti a dovednosti nutné pro správu všech hotovostních a bezhotovostních transakcí. S hotovostí, tedy s fyzickými penězi, se setkáváme každodenně, při běžné denní činnosti, např. v obchodě nebo v bance. Je to tedy velmi důležitá znalost platných bankovek a mincí. V České republice jsou platidlem české koruny. Jejich správcem je Česká národní banka. Ale budeme-li cestovat ať už na dovolenou, nebo na pracovní cestu, je zapotřebí znát i cizí peníze. Česká republika je členem Evropské unie, proto se můžeme setkat nejčastěji s eurem, ale také s jinými penězi. A to jak s běžně dostupnými, jako třeba s USD, GBP, CHF, ale můžeme se setkat i s jinými měnami, nám ne tak dobře známými. A tady si musíme dávat velký pozor na padělané a pozměněné bankovky a mince. Druhou částí peněžní gramotnosti je znalost a informovanost o bezhotovostním platebním styku. To jsou veškeré převody peněz, které neprobíhají fyzicky mezi plátcem a příjemcem. Ať už je to převod naší mzdy od zaměstnavatele na náš bankovní účet, zaplacení nájemného nebo převod kapesného pro naše děti. Do této kategorie ale patří i sofistikovanější transakce, jako je platba platební kartou, inkasní příkazy, nebo i možnost použití bezdotykových terminálů, kdy k převodu peněz dáváme souhlas například mobilním telefonem.

Cenovou gramotností se rozumí schopnost porozumět cenovým mechanismům a inflaci. V běžném životě to tedy znamená orientovat se v cenách za zboží a služby, což v tržní ekonomice, kdy jsou ceny tvořeny trhem, tedy pomocí směny na trhu, tj. souhlasem obou stran směny, může být velmi složité. Důležitou součástí finanční gramotnosti je schopnost pochopení principu ceny peněz v čase.

---

¹⁴MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 20.12.2012]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> >, s.7.

Hodnota peněz se v čase mění, důležitými pojmy jsou: úročení, inflace a deflace. S pojmem úročení se nejčastěji setkáme v bance, při úročení našich aktiv – našich peněz na účtech (běžný účet, termínovaný vklad) a pasiv – peněz, které jsme si půjčili (půjčky, hypotéky). Inflace je nárůst cen za zboží a služby v určeném časovém období. Důsledkem inflace tedy klesá hodnota peněz. Opakem je deflace, tedy pokles cen. Proti inflaci se můžeme pokusit chránit právě vhodným zvolením bankovních produktů, které naše peníze ochrání proti znehodnocení inflací. Inflace v ČR v roce 2012 dosáhla 3,3 %.¹⁵

Rozpočtovou gramotnost představují kompetence nutné pro správné spravování osobního majetku, to jest schopnost hospodařit s penězi s pohledem do budoucna. A to může být schopnost přežít měsíc s měsíčním platem, ale i zabezpečit se na stáří, nebo pro případ nemoci. Rozpočtová gramotnost v současné době nabývá na významu. Populace se velmi rychle zadlužuje. Půjčky jsou lehce dostupné a lidé chtějí žít „teď“ a nepřemýšlejí do budoucna. Z toho ale poté vzniká velký problém současnosti – neschopnost splácení svých závazků, které se často řeší zahájením insolventního řízení dle zákona číslo 182/2006 Sb.

Z výše uvedených složek finanční gramotnosti nám tedy vyplynou standardy: peníze, hospodaření domácnosti, finanční produkty a práva spotřebitele¹⁶.

„Peníze představují všeobecně přijímaný prostředek směny – platidlo.“¹⁷

V historii a před vznikem peněz využívali lidé při směně takzvanou prostou směnu – zboží za zboží. (Směna byla velmi náročná, jedinec musel najít jinou osobu, která požadovala právě jeho zboží). Poté se jako platidlo začaly využívat např. mušle, kožešiny, drahé kovy a drahé kameny. Z drahých kovů se poté začaly razit mince. Peníze vznikly náhradou za ně.

Důležitá je zejména znalost platných bankovek a mincí v České republice. V současné době jsou na území ČR platné bankovky a mince vydávané od 1. ledna 1993 v nominálech – bankovky 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000 a mince 1, 2, 5, 10, 20 a 50. Bankovky mají celou řadu ochranných prvků, které je chrání před paděláním a pozměněním. Je důležité

---

¹⁵ ČSÚ. Míra inflace. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

¹⁶ MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 20.12.2012]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> >, s.8.

¹⁷ NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost. Učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2011, 72 s. ISBN 978-80-7402-106-0, s.6.

některé tyto ochranné prvky znát a při styku s penězi si vždy platnost peněz ověřit. Česká národní banka vydala vyhlášku 37/1994 Sb., která řeší postupy při přijímání a nakládání s penězi a také postupy jak nakládat s poškozenou nebo necelou bankovkou. Bankovku podezřelou z falšování může posoudit jen ČNB.

V současné době se můžeme setkat s dvojí podobou peněz. S hotovostní, to jsou bankovky a mince, a bezhotovostní, kterou se rozumí peníze, které fyzicky nemáme, jsou na účtech v bankách.

Hospodaření domácnosti je dalším standardem finanční gramotnosti. Pojem domácnost je důležitý pojem v ekonomice. Ale můžeme si jej definovat i pomocí Občanského zákoníku § 115, kde se uvádí, že domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.¹⁸ I když domácnost nemusí tvořit jen rodiny, domácnost může vést i samostatně žijící jedinec. Hospodaření domácnosti je tedy zvládnutí rodinného rozpočtu. Rozpočet se skládá z příjmů (mzda, kapesné, sociální dávky, výživné na děti) a z výdajů. Výdaje mohou být pravidelné (nájemné, náklady na dopravu, výdaje za vodu, plyn a elektřinu, výdaje za potraviny) a nepravidelné (výdaje za ošacení, sport, dovolenou, divadlo). Velmi závažnou složkou výdajů jsou v dnešní době splátky hypoték, úvěrů, půjček. Zadluženost domácností se stále zvyšuje, k datu 31. 12. 2012 byla celková zadluženost domácností v České republice 1 161,9 mld. Kč.¹⁹

Součástí hospodaření domácnosti je také naučit se obhospodařovat majetek, který domácnost vydobyla. Majetek může být nemovitý (dům, byt, zahrada, les) nebo movitý (vybavení bytu a domu, automobil, šperky, peníze). Právě při obhospodařování a obývání majetku se může ukázat, jak jedinci zvládají hospodaření s rodinným rozpočtem. Zda jim na konci měsíce vznikne úspora, nebo naopak dluh.

Pojem finanční produkty lze jen velmi těžce specifikovat, finanční sektor se totiž neustále mění. Většina produktů je fluidních v čase, a proto jejich pochopení může uživatelům způsobovat značné potíže. Také jejich škála je velmi široká a nebojím se říci, že se každodenně rozšiřuje. Uživateli tedy nezbyvá, než důkladné prostudování podmínek k jednotli-

---

¹⁸ *Občanský zákoník a související předpisy: podle stavu k 1. 6. 2011*. Ostrava: Sagit, 2011, sv. ÚZ. ISBN 978-80-7208-861-4, s.23. §115

¹⁹ ČNB. *Statistika* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/menova_stat_public/2013/menstat_1302_CS.pdf

vým produktům a neustálé sledování jeho aktualizace. A uživatel má také ještě jeden záchytný bod, a to je dozor České národní banky nad institucemi poskytující finanční produkty. Věřme tedy, že orgány určené k doзору pracují správně a nás uživatele ochrání. Rád bych také uvedl, že v současné době se můžeme setkat s velkou řadou institucí, které tyto produkty nabízejí. Jsou to banky, obchodníci s cennými papíry, stavební spořitelny, pojišťovny, ale i nebankovní instituce, které vlastní licenci k provozování finančních služeb.

Protože je ale nutné si tyto produkty blíže klasifikovat, zvolil jsem dělení podle účelu, za jakým si je uživatelé zřizují.

a) Účel zhodnocení, uchování a spravování peněz

Do této kategorie patří základní produkty finančních institucí. Jsou to nejčastěji využívané produkty. A nebojím se říci, že s touto kategorií se setkal již každý, ať jako aktivní, nebo pasivní uživatel. Pasivním uživatelem myslím uživatele, který produkt nevlastní, ale i tak jej nějakým způsobem využívá, např. tok peněz – mzdy od zaměstnavatele k příjemci.

Jsou to tedy zejména tyto nabízené produkty:

* Běžné účty. Základní finanční produkt, nabízen všemi bankami, které působí na trhu ČR. Jeho hlavní funkcí je umožnění hospodaření s financemi klienta. Tedy umožnění platebního styku – převodu peněz (zaplacení nájmu, SIPA, faktury za dovolenou atd.) K běžnému účtu může využívat různé další produkty, kterými může realizovat tok peněz. Jsou to zejména platební karty, internetové a telefonní bankovníctví.

Běžné účty proto zpravidla neplní funkci zhodnocení peněz uživatele, zůstatek na účtu se často mění a banka nemá zajištěnou ani stálost peněz, proto bývají běžné účty úročeny velmi nízkou úrokovou sazbou. V současné době přistupuje mnoho bank k variantě neúročení běžných účtů a klientům pro zhodnocení nabízí další produkty.

Odborníci obvykle doporučují držet na těchto účtech obnos peněz, nutných na tříměsíční provoz domácnosti.

* Spořicí účty. Jsou to účty určené k uložení úspor klientů, s možností okamžité dostupnosti finančních prostředků. Často bývají provázány se základním produktem banky – běžným účtem, ale jsou úročeny vyšším úrokem než tyto běžné účty. Plní tedy funkci zhodnocení dočasně volných peněz, ale klienta neomezují v dostupnosti finančních prostředků. Pracovníci bank doporučují držet na těchto účtech obnos peněz nutný k pokrytí nečekaných výdajů, nebo obnos nutný na zajištění 1 roku provozu domácnosti. Aktuální výše úročení na finančním trhu v ČR je od 0,5 do 4 % p. a.

* Termínované vklady. Účet slouží ke zhodnocení peněz, na rozdíl od spořicího účtu však má předem určenou dobu splatnosti. To znamená dobu, po kterou klient nemůže s penězi disponovat. V případě potřeby peněz dříve, než uplyne doba splatnosti, hrozí klientovi sankční poplatek. Účty jsou úročeny garantovanou úrokovou sazbou po celou dobu trvání vkladu a splatnost účtu může být jednorázová, nebo automaticky se obnovující po ukončení domluvené splatnosti. V současné době banky nabízejí různé délky splatnosti od 7 dnů až po několik let a podle toho se odvíjí i garantovaná úroková sazba. Před zřízením termínovaného účtu by si měl klient důkladně promyslet, jakou délku splatnosti zvolí a také jakou částku bude chtít pomocí termínovaných účtů zhodnotit.

* Penzijní připojištění. Představuje způsob dlouhodobého spoření na stáří se státní podporou. Je ošetřeno dle zákona č. 42/1994 Sb. O penzijním připojištění se státním příspěvkem. Spoření na stáří je v současné době velmi aktuální téma. Vláda prosadila penzijní reformu, která by měla pomoci státu odlehčit státnímu rozpočtu a přenést odpovědnost na zajištění se na stáří přímo na občany. Penzijní politika je však dlouhodobě problematická, vstupuje do ní mnoho ukazatelů, např. demografický vývoj, prodlužování se délky dožití, ale i aktuální ekonomický stav ČR. Součástí penzijní reformy je možnost občanů zvolit si i alternativní způsob spoření si na stáří. Pracuje se s pojmy pilíř – způsob spoření. Nyní platný systém umožňuje spořit ve 3 pilířích.

1. pilíř představuje stávající státní systém důchodového zabezpečení. Metoda průběžného financování, která je založena na solidaritě mezi generacemi. Zaměstnanci i zaměstnavatelé platí povinné odvody na důchodové pojištění do společného státního důchodového účtu v celkové výši 28 % hrubé mzdy. Z toho účtu se vyplácí státní důchody.²⁰

2. pilíř je volitelné důchodové spoření v penzijních společnostech. Účastník se může dobrovolně rozhodnout, zda využije tuto formu spoření na důchod. Jestliže se rozhodne, začne stát převádět 3 % z 1. pilíře (v 1. pilíři zůstanou odvody 25 %) a účastník 2 % vlastního příspěvku z hrubé mzdy na individuální účet účastníka. Tento druh pojištění se řídí podle zákona 427/2011 Sb.

3. pilířem je doplňkové penzijní spoření původně nazvané jako Penzijní spoření se státním příspěvkem. Typ spoření, kdy za podmínek určených v zákoně 42/1994 Sb. spořít účastník vlastní příspěvek a k němu obdrží státní příspěvek ve výši až Kč 230. Peníze jsou

---

²⁰ PENZIJNI SPOLEČNOST KB. *Důchodový systém v ČR* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/jak-sporit-na-penzi/duchodovy-system-v-cr/>

ukládány do soukromých penzijních fondů, které však mají státem určenou a kontrolovanou strukturu investování klientských úspor. Základní podmínkou je délka spoření a dosažení stanoveného věku. Účastník by si před zřízením tohoto typu spoření měl důkladně prostudovat aktuální Penzijní plán. Nevýhodou se může jevit velmi dlouhá vázací doba. V případě nutnosti předčasného ukončení spoření, ztrácí účastník nárok na státní podporu. Z důvodu nesprávného využívání účastníků byl tento typ spoření od 1. ledna 2012 novelizován. (Účastníci spoření využívali jen jako způsob zhodnocení peněz a tím nebyl naplněn účel zřízení – zabezpečení se na stáří.) K 1. lednu 2011 bylo na území ČR 9 institucí poskytujících penzijní spoření se státním příspěvkem.

Stavební spoření patří mezi nejoblíbenější způsoby spoření. Je to účelové spoření, které má za cíl získání nebo rekonstrukci vlastního bydlení. Spoření má 3 fáze – spoření, poskytnutí účelového úvěru a splácení. Hlavní myšlenkou tedy je získání levného úvěru na bydlení nebo rekonstrukci vlastního bydlení. Bohužel i stavební spoření, tak jako penzijní spoření se státním příspěvkem, je často využíváno jen jako výhodné spoření se státním příspěvkem, tedy účastník využije jen 1. fázi spoření. Proto Ministerstvo financí ČR často novelizuje podmínky tohoto spoření. V současné době jsou stěžejní tyto podmínky: Pro získání maximální roční státní podpory Kč 2000,- je nutná délka spoření minimálně 6 let a naspoření ročního příspěvku uživatelem ve výši Kč 20 000,-. Státní podpora vždy činí 10 % z naspořené částky účastníka. Příspěvky účastníka i státní podpora jsou úročeňny. Velkou výhodou stavebního spoření je, že spoření můžeme založit už i pro nezletilé děti a tím můžeme kumulovat státní podporu pro všechny členy rodiny. Vklady účastníka stavebního spoření jsou ze zákona pojištěny. K 1. lednu 2011 bylo na území ČR 5 institucí poskytujících stavebního spoření.

Cenné papíry jsou specifikovány v Zákoně 591/1992 Sb. Pro případ spoření jsou to zejména akcie, podílové listy a dluhopisy. Cenné papíry mohou mít listinnou, nebo zaknihovanou podobu. Tento typ spoření může být výnosnější než uložení peněz na bankovní produkty, ale hrozí zde i riziko ztráty. Tyto produkty nejsou ze zákona pojištěny a obvykle nemají pevně stanoven úrok. Výnosnost tedy není předem známa. Snad jen u dluhopisů, které mají stanovenou výnosnost v případě jejich splacení, tj. dodržení délky splatnosti. V současné době si dovoluji tvrdit, že nejčastější formou spoření pomocí cenných papírů je nákup podílových listů podílových fondů. Obchod s podílovými listy umožňuje většina

bank působících na českém trhu. Nabídka a šíře investování podílových fondů v ČR je velmi rozmanitá. Pro účastníka se může zdát někdy i složitá a nepřehledná, proto je velmi důležité před uzavřením smlouvy důkladné prostudování statusu fondu. Status fondu je základní dokument, který upravuje fungování fondu a jeho strategii. Klient může investovat v Kč, ale i v jiných měnách. Fond si může zvolit podle segmentu, nebo regionu, ve kterém investuje. Dozorcem a regulátorem těchto fondů je ČNB.

b) Účel získání, půjčení peněz

Do této kategorie finančních produktů patří zejména účelové a neúčelové půjčky, povolené debety, kreditní karty a leasingy. Tyto finanční produkty jsou v některých případech nepostradatelné, např. v případě bydlení, ale všechny úvěrové produkty klienta zavazují, a proto by se před uzavřením jakéhokoliv obchodu měl důkladně rozmyslet a zvážit všechno pro a proti. V současné době zadluženost domácnosti velmi narůstá a to i z toho důvodu, že lidé jsou ovlivňováni marketingovou reklamou. Vždyť každý třetí reklamní spot v médiích je informuje, že úvěr jistě potřebují, na dovolenou musí a dárky koupené za peníze z úvěru jsou ty nejlepší. U nebankovních institucí dokonce jejich pracovnice přinese peníze přímo i domů. Bohužel statistika nám ukazuje i velké množství nárůstu insolvenčních řízení, to se však již do reklamy nehodí. Za rok 2012 bylo podáno 25 785 insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení.²¹ Škála úvěrových obchodů je velmi široká, já zde uvedu jen 5 nejrozšířenějších produktů.

* Účelový úvěr je typ úvěru, u kterého zná banka účel jeho poskytnutí. Do této kategorie můžeme zařadit úvěr ze stavebního spoření, hypoteční úvěr, různé typy úvěru k financování nemovitosti, ale i úvěr na koupi automobilu atd. Účelové úvěry bývají zajištěny velmi často zástavním právem kupované nemovitosti, ale není to vždy podmínkou. Účel však musí být po celou dobu splácení dodržen, nelze změnit. Úvěrové sazby bývají u účelových úvěrů nižší než u neúčelových úvěrů z důvodu toho, že finanční instituce znají důvod úvěrová klienta a velmi často mají úvěr i zajištěn, tj. mají více pokryto riziko nesplácení. Vyřízení účelového úvěru trvá na rozdíl od neúčelového úvěru delší dobu, někdy i několik týdnů. Důvodem většinou bývá nutnost zpracování dostatečného zajištění těchto úvěrů. Splátnost bývá dlouhodobá, není výjimkou ani několik desítek let. Např. u hypotečního úvěru může být i 30 let. V současnosti jsou hypoteční úvěry velmi populární a banky každoročně

---

²¹ INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z http://www.insolvenčni-zakon.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_rok_2012.pdf

poskytují více a více těchto úvěrů. Pomáhají jim k tomu i historicky nejnižší úrokové sazby na trhu.

* Neúčelový úvěr je typ spotřebitelských úvěrů, u kterých jejich poskytovatel nepožaduje doložení účelu poskytnutých peněz. Dlužník většinou po plnění podmínek obdrží peníze na svůj účet a záleží jen na něm, jak s nimi naloží. Ve velkém míře u těchto úvěrů finanční instituce nepožadují ani žádné zajištění – zástavní právo, ručitelské prohlášení. Banky tyto úvěry nabízejí svým klientům po prokázání schopnosti splácení úvěru. To může dlužník prokázat doložením potvrzení příjmů, nebo daňového přiznání. V případě, že dlužník má v bance již nějakou dobu účet veden a banka vyhodnotí klienta pro sebe jako nerizikového, nabídne mu poskytnutí úvěrového produktu dokonce i bez prokazování jeho příjmů. Úroková sazba je obvykle vyšší než u účelového úvěru. Její výše záleží na mnoha faktorech, zejména na výši úrokových sazeb poskytovaných ČNB a prokázání schopnosti klienta úvěr splatit. Vyřízení neúčelového úvěru bývá velmi rychlé, ve většině případů se vše vyřídí v jeden den. Délka splatnosti je však oproti účelovým úvěrům kratší, maximálně 10 let. Tady bych znovu rád upozornil na nutnost zvážení zadlužení se – jako příklad uvedu nevhodné případy – 10 denní dovolenou splácenou 24 měsíčními splátkami, nebo koupi elektroniky splácenou více než je její délka životnosti.

* Kreditní karta je platební karta spojená s revolvingovým úvěrem, s úvěrem, který může uživatel postupně splácet a znovu čerpat dle svých potřeb. Je to bankovní produkt, který umožňuje komfortní využití čerpání úvěru pomocí všech výhod platební karty, tj. rychlou dostupnost, možnost výběru hotovosti v bankomatech a zejména možnost bezhotovostních plateb u obchodníků. Po splnění podmínek nutných k poskytnutí karty získá klient stálý úvěr, který mu umožní nakupovat a vybírat hotovost nezávisle na aktuálním stavu jeho běžného účtu. U kreditní karty banky nepožadují žádné zajištění, proto bývá úroková sazba hodně vysoká, většinou sazby začínají na 20 % p. a., ale může být i vyšší. Vydavatelé karet však většinou držitelé nabízejí bezúročné období, to znamená, že když uživatel splní podmínky určené vydavatelem, je mu umožněno používání karty bez placení jakéhokoliv úroku. Tyto podmínky se však musí důsledně dodržovat, jakékoliv porušení má za následek placení úroků. V ČR jsou nabízeny kreditní karty od asociací Visa a MasterCard. Karty vydávají nejen banky, ale můžeme se setkat i s kartami vydanými od nebankovních institucí (TESCO, Home Credit nebo T-Mobile).

* Povolený debet je možnost přečerpání běžného účtu do předem ujednané výše. Je to tedy kontokorentní úvěr, který je pevně svázán s běžným účtem vedeným v bance, umožňující krátkodobé překlenutí nedostatku finančních prostředků majitele účtu. Splácení probíhá automaticky připsáním kreditní transakce na účet. Je nutné však dodržet dobu splatnosti povoleného debetu, to je dobu, po kterou může uživatel debet využívat. Např. doba splatnosti 30 dnů znamená, že uživatel musí minimálně jedenkrát za 30 dnů dosáhnout na svém účtu nulového nebo kladného zůstatku. Úroková sazba se u povolených debetů pohybuje od 10 % p. a. výše.

* Leasing je finanční produkt, který umožňuje pořízení majetku. U občanů se pak jedná nejčastěji o pořízení automobilu. Leasing poskytují leasingové společnosti. Nevýhodou však je, že po celou dobu financování je majetek ve vlastnictví leasingové společnosti a ta jej v podstatě jen zájemci pronajímá. Až po splacení závazku dle leasingové smlouvy přechází majetek do vlastnictví zákazníka. Další nevýhodou se může jevit to, že náhrada za poškození nebo odcizení automobilu se vyplácí taktéž leasingové společnosti a může nastat situace, kdy je automobil těsně před ukončením leasingové smlouvy odcizen a zákazník, i když řádně leasingovou smlouvu splácel, zůstává bez automobilu i bez vynaložených prostředků. Leasingová společnost také rozhoduje, jaké pojištění požaduje u pořizované věci.

c) Účel zajištění majetku a sebe

Do této kategorie finančních produktů patří různé druhy pojištění, tj. závazek pojistitele, že nahradí škodu pojištěnému. U pojištění může nastat plnění škodové (pojistitel v případě pojistné události nahradí pouze hodnotu nutnou k nahrazení škody), nebo obnosové (pojistitel vyplatí v případě pojistné události předem dohodnutý obnos dle pojistné smlouvy).

Mezi nejčastěji uzavírané pojistné smlouvy patří:

Životní pojistky – jde o produkt, který zajistí pokrytí rizik při vzniku pojistné události, nebo i o formu spoření. Na trhu je nabízeno velké množství životních pojistek, základní klasifikace je podle primárního účelu, proč chce klient pojistku sjednat.

- Rizikové životní pojištění – je typ pojištění, které chrání rodinu v případě úmrtí pojištěné osoby. Veškeré zaplacené pojistné je spotřebováno pro pokrytí rizik případného plnění. Po uplynutí pojištění bez náhrad zaniká.

- Kapitálové životní pojištění – kryje riziko smrti, ale současně i generuje kapitál. To znamená, že pojištěný má ochranu pro případ smrti, ale i dožití. Po uplynutí pojistné smlouvy obdrží pojistník předem domluvenou pojistnou částku.
- Investiční životní pojištění – produkt, který pojištěného chrání pro případ smrti a současně i vytváří kapitálovou hodnotu. Na rozdíl od kapitálového životního pojištění ale částka není předem známa, konečná částka se odvíjí od úspěšnosti investování peněz v době pojistné smlouvy.

Druhou kategorií pojistek jsou pojistky neživotní. Mezi ně patří také pojistky uzavřené k pokrytí škod vzniklých na majetku pojištěného. Pojištěný si může uzavřít pojistku k ochraně svého domova, ale i místa podnikání, nebo ke krytí rizik na svých oblíbených věcech²². Nejčastěji uzavíraným pojištěním majetku je pojištění domácnosti a pojištění domu a bytu. Tyto pojistky jsou také velmi často zařazeny jako podmínky k poskytnutí hypotečního úvěru. Poskytovatel hypotečního úvěru v tomto případě požaduje vinkulaci plnění při škodní události.

- Pojištění domácnosti je pojistný produkt, který zahrnuje ochranu movitých věcí, kterými je vybavena klientova domácnost, například nábytek, elektronika, cennosti před poškozením, požárem, odcizením a povodní.
- Pojištění nemovitosti je možné sjednat na ochranu proti škodě na samotné nemovitosti (tedy budově). Nemovitostí může být stavba, bytová jednotka, rodinný dům, ale i rekreační objekt, jako je chata a chalupa.

A v neposlední řadě mezi neživotní pojištění patří odpovědnostní pojistky, které pokryjí škody, které pojištěný způsobil nechtěným zásahem do majetku nebo zdraví někoho dalšího.

- Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla – povinné ručení pro majitele motorových vozidel. Toto pojištění je velmi často nazýváno i jako povinné ručení a pokrývá škody vzniklé z důsledku dopravní nehody.²³
- Pojištění odpovědnosti za škodu – zahrnuje ošetření rizik vyplývajících z činnosti v občanském životě, ale i z rizik souvisejících s vlastnictvím nemovitosti.

---

²² *Občanský zákoník a související předpisy: podle stavu k 1. 6. 2011*. Ostrava: Sagit, 2011, sv. ÚZ. ISBN 978-80-7208-861-4, s.23. §119

²³ Česká republika. Zákon č. 168/1999 Sb. O pojištění odpovědnosti z provozu vozidla [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mpojisteni.cz/pdf/zakon_168_1999.pdf

Práva spotřebitelů – jsou zařazena jako poslední standard finanční gramotnosti. Tento standard je zahrnut do požadavků až pro střední školu a dospělé. Problematika je příliš složitá pro žáky základních škol. A to zejména z toho důvodu, že pojem ochrana a práva spotřebitele je velmi těžce uchopitelný. Na první dojem se to tak zdát nemusí, vždy je to právo a ochrana, proto se musíme tedy řídit platnými zákony, ale speciálních právních předpisů, platných zákonů, vyhlášek, nařízení, dozorujících orgánů je velmi mnoho. Jak jsem se již pokusil v předešlé kapitole naznačit, finanční gramotnost obsahuje velké množství úkonů v běžném životě. A ke každému úkonu je nutné znát jiné předpisy. Viděno ad absurdum je přeci jen rozdíl mezi koupí rohlíku a koupí bytu, a tudíž i při reklamaci budeme postupovat rozdílně.

„Ochrana spotřebitele je upravována jak normami práva soukromého, tak i veřejného. Prolínají se v ní soukromoprávní a i veřejnoprávní prvky ochrany. Ze soukromoprávních odvětví můžeme jmenovat na předním místě právo občanské, obchodní a právo duševního vlastnictví, veřejnoprávních odvětví se jedná o právo ústavní, správní, trestní a právo životního prostředí.“²⁴

V Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách je u standardu práva spotřebitele požadováno probrání problematiky dvou základních kategorií. A to jsou:

- Předpisy na ochranu spotřebitele, kdy se ve výuce na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu);
- obsah smluv, kdy se ve výuce na příkladu ukážou možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek.²⁵

V kategorii Předpisy pro ochranu spotřebitele je zejména důležité seznámit žáky s možnostmi, kde takovéto předpisy naleznou, a také je důležité žáky obeznámit s možnostmi obrátit se na jednotlivé dozorující orgány.

---

²⁴ HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2004, 452 s. ISBN 80-7357-064-5, s.15.

²⁵ MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosinec 2007. [online]. [cit. 20.12.2012]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> > , s.8.

Česká obchodní inspekce na svých webových stránkách uvádí výčet nejdůležitějších zákonů:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru,

Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků,

Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách,

Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou a

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.²⁶

Mezi dozorující organizace můžeme zařadit:

- (1) Českou národní banku, která je ústřední bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem.
- (2) Českou obchodní inspekci, která kontroluje a dozoruje právnické a fyzické osoby prodávající nebo dodávající výrobky a zboží na vnitřní trh, poskytující služby nebo vyvíjející jinou podobnou činnost na vnitřním trhu, poskytující spotřebitelský úvěr nebo provozující tržiště (tržnice).
- (3) Ministerstvo financí České republiky, Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, Úřad pro ochranu osobních údajů, atd.
- (4) Ale také i Veřejného ochránce práv – ombudsmana, který byl uzákoněn Parlamentem ČR v zákoně číslo 349/1999 Sb. Chrání osoby před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je toto jednání v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, nebo jsou úřady nečinné. Ombudsman sídlí v Brně a v současné době je jím JUDr. Pavel Varvařovský.²⁷

Svého ombudsmana si vytváří i většina finančních institucí a bank. Banky se snaží předcházet negativní medializaci, a proto dávají přednost smírnému řešení sporů s klienty pomocí ombudsmana před řešením sporů soudní cestou. Ombudsman by měl být nezávislou osobou, v některých bankovních institucích je dokonce ombudsmanem osoba, která není zaměstnancem banky.

---

²⁶ ČOI. *Rady a informace, práva spotřebitelů* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.coi.cz/cz/spotrebitel/prava-spotrebitelu/>

²⁷ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/>

V České republice také působí i různá sdružení a organizace, které sice nemají pravomoc tak jako výše uvedené organizace, ale byly založeny za účelem pomoci a ochrany spotřebitelů. Jsou to např. Občanské sdružení spotřebitelů „Test“, Finanční gramotnost, o. p. s., a různé občanské poradny.

3 AKTUÁLNÍ NÁSTRAHY, ZADLUŽENOST, INSOLVENCE, ZÁVISLOSTI

Zadluženost domácností

Zadluženost českých domácností neustále roste. Občané jsou však každodenně informováni o tom, že v porovnání s dalšími zeměmi Eurozóny, ale i v porovnání s dalšími vyspělými státy je výše zadluženosti českých domácností velmi nízká. Média, a to i ty veřejnoprávní nás často ujišťují, že velký podíl celkového dluhu domácností tvoří „dobré“ úvěry, tedy úvěry na bydlení a hypotéky. Občas se objevují ekonomické zprávy a prognózy, že růst ekonomiky může nastat jen při nárůstu spotřeby obyvatel, a proto zvyšování zadluženosti domácností není závažný problém, ale ekonomice to dokonce pomůže. Také je velmi rozšířené přísloví „žít na dluh“, zejména mladí lidé příliš nepřemýšlí o budoucnosti, době, kdy budou muset dlužné peníze vrátit. Je na uvážení každého z nás, jak se k této problematice postaví, zda se nechá ovlivnit tlakem médií, nebo se sám rozhodne, co je pro jeho rodinu a domácnost nejlepším řešením. Právě zde se projeví naše znalosti a osobnostní postoje získané při osvojení si finanční gramotnosti.

Přílišná zadluženost, nevytváření si žádné finanční rezervy pro dobu, kdy se nám může stát, že nám poklesnou finanční příjmy domácnosti, a z toho plynoucí neschopnost splácet své závazky, však může vést až k insolvenčnímu stavu.

	2011	2012		
	říjen	srpen	září	říjen
Úvěry domácnostem	1 102,9	1 142,8	1 144,7	1 149,6
Na spotřebu	200,7	198,9	198,7	199,2
Na bydlení	773,1	811,8	814,0	818,2
Ostatní	129,1	132,1	131,9	132,2

Tabulka č. 1 Růst úvěrů domácností a jejich struktura v České republice v mld. Kč²⁸ (zpracoval autor)

²⁸ ČNB. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/menova_stat_publ/2012/menstat_1212_CS.pdf

Insolvence

Insolvence je platební neschopnost, je tedy neschopnost dlužníka splácet své závazky. V případě, kdy domácnost, nebo fyzická osoba není schopna dostát svých závazků u věřitelů, může nastat situace, kdy je zahájeno insolvenční řízení. V tomto případě je způsobem řešení úpadku oddlužení. Proces, který se řídí Zákonem č. 182/2006 Sb. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Dle statistik právě insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení tvoří největší podíl návrhů na insolvenční řízení. Počet v posledních letech stále narůstá a bohužel není žádný předpoklad, že by tomu v budoucnu mělo být jinak.

Insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení	2008 ²⁹	2009 ³⁰	2010 ³¹	2011 ³²	2012 ³³
Počet	1 693	3 744	10 014	18 021	25 785
Krajský soud v Brně	229	455	1 241	2 815	4225
Krajský soud v Hradci Králové	214	292	1 073	1 508	2100
Krajský soud v Hradci Králové – Pobočka v Pardubicích	0	193	340	857	1376
Krajský soud v Ostravě	492	1 098	2 271	3 606	4286
Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci	0	63	154	447	533
Krajský soud v Plzni	138	311	1 173	2 181	3089
Krajský soud v Praze	83	218	923	1 624	2823
Krajský soud v Ústí nad Labem	339	662	1 497	2 708	3666
Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci	0	136	543	688	988
Krajský soud v Českých Budějovicích	86	159	431	818	1532
Městský soud v Praze	112	157	368	769	1167

Tabulka č. 2 Insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení (zpracoval autor)

²⁹ INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2008.pdf>

³⁰ INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2009.pdf>

³¹ INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2010.pdf>

³² INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2011.pdf>

³³ INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z http://www.insolvenni-zakon.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_rok_2012.pdf

V zákoně číslo 182/2006 Sb., hlava V je popsán proces, jak je třeba při insolvenčním řízení – oddlužení postupovat. Základní body procesu:

- Návrh na podání oddlužení musí dlužník (nepodnikatel) podat insolvenčnímu soudu spolu s insolvenčním návrhem. Návrh musí obsahovat všechny náležitosti uvedené v zákoně. Neobsahuje-li návrh na povolení oddlužení všechny náležitosti, soud usnesením vyzve osobu, která jej podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě.
- Rozhodnutí o návrhu na podání oddlužení, insolvenční soud návrh zamítne, nebo povolí oddlužení. Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře.
- Soud vydá Rozhodnutí o schválení oddlužení, nebo Rozhodnutí o neschválení oddlužení.

Ministerstvo spravedlnosti je správcem Insolvenčního rejstříku, který obsahuje seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy. Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný, s výjimkou údajů, o kterých tak stanoví tento zákon. Každý má právo do něj nahlížet a pořizovat si z něj kopie a výpisy. Soudce insolvenčního soudu má přístup ke všem údajům vedeným v insolvenčním rejstříku.³⁴

Závislosti

Mezinárodní klasifikace nemocí říká, že při závislosti má pro jedince užívání nějaké látky přednost před jiným jednáním, kterého si dříve cenil více. Je to tedy stav, kdy jedinec podmiňuje svou existenci nějakou okolností nebo situací, kterou potřebuje (nebo si myslí, že ji potřebuje).

Závislost může být:

- * na látku – závislost na alkoholu, nikotinu, psychofarmakách;
- * na osobu – závislost na rodičích, partnerovi, žárlivost;
- * na činnosti – gambling (patologické hráčství), hypersexualita, workoholismus, sport, kleptomanie.

Pro všechny závislosti jsou společné příznaky:

- a) Craving (bažení), touha, nutkání k předmětu závislosti,

---

³⁴ Česká republika. Zákon č. 182/2006: o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/insolvenzni/>

- b) postupné vytlačování a zanedbávání jiných potěšení a zájmů,
- c) postupné zvyšování dávky a zvyšování tolerance látky,
- d) fyziologické projevy, abstinenční příznaky,
- e) trvalé užívání látky, i když si je uživatel vědom škodlivých následků,
- f) zhoršená schopnost sebeovládání spojená s užitím látky.³⁵

Předcházet závislosti se snažíme výchovou a prevencí. Problematika je to však velmi složitá a zasahuje do mnoha oborů, nejen pedagogiky, ale i psychologie a medicíny.

---

³⁵ TKÁČ, Juraj. *Adiktologie*. 1. vyd. Brno: IMS, 2011, 118 s, s. 50-51.

4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U ŽÁKŮ, ALKOHOL A KOUŘENÍ

Každý jednatel, ať je to dítě, žák nebo dospělý člověk, je součástí společnosti, ve které žije. Taková společnost jej ovlivňuje, ale také on ovlivňuje své okolí. Probíhá tedy socializace.

„Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se do společnosti. Realizuje se hlavně sociálním učením, sociální komunikací, interakcí, ale i nátlakem.“³⁶

Můžeme tedy říci, že po prostředí v rodině je jedním ze základních prostředí, ve kterém socializace probíhá, škola. Na žáka působí okolí, tedy spolužáci, kamarádi, parta, ale současně i pedagogický personál, rodiče, ale i další dospělí z jeho okolí. Probíhá tedy sociální učení, a to hlavně nápodobou a přebíráním vzorů. Při tomto procesu se však u mladého člověka můžou vyskytnout i negativní jevy, osvojení si nežádoucího chování.

Sociálně patologickými jevy tedy myslíme negativní, nežádoucí, škodlivé a hlavně i rizikové chování, které může v budoucím životě žáka ovlivnit jeho vývoj a začlenění do společnosti. Jedná se o chování, které může velmi narušit soužití jedince se svým okolím. V nejhorším případě může být chování neslučitelné se životem, může tedy zapříčinit dokonce i smrt jedince.

Alkohol, statistická data

Požívání alkoholických nápojů je v současné době jedním z největších problémů celé vyspělé lidské civilizace. S tímto problémem se již vypořádáváme dlouhou dobu, a to různými přístupy: částečnou regulací, prohibicí (tj. zákazem), nebo i přehlížením a tolerancí. Problematika je to však velmi složitá, a to z mnoha hledisek. Na jakékoliv omezení nám můžou jeho odpůrci namítat, že se snažíme o omezení lidské svobody, svobodné vůle jedince. Avšak při stejném procesu mohou zase ostatní nabádat k ještě přísnějšímu sankcionování, ba i k úplnému zákazu. Také bych rád upozornil, že alkoholismus se v mnoha případech netýká jen jedince, který alkohol požívá, ale zasahuje do života osob z jeho okolí. A to ve velké míře. Jsou to lidé, kteří jsou často bez své vůle, poškozeni také na svých právech. Např. kriminalita, násilí, rozpad rodin, narušení vývoje jedince.

---

³⁶ PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří.. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8, s. 216.

Jak jsem již uvedl výše, jedním z nejčastějších sociálně patologických jevů je požívání alkoholických nápojů mladými lidmi. V našem případě žáky středních škol – mladistvými.

„Mladistvý, termín z oblasti práva a kriminologie, podle naší trestněprávní úpravy člověk od 15 do 18 let, který má na rozdíl od dospělého sníženou trestní odpovědnost.“³⁷

Můžeme namítnout, proč jsme zařadili požívání alkoholických nápojů do sociálně patologických jevů, vždyť tato činnost není nezákonná. Žádný zákon pití alkoholu nezakazuje, nikde není napsáno, že mladistvý nemůže pít alkohol.

Zákony je v České republice ošetřeno to, že by se dítě k alkoholu nemělo nijak dostat. Zákonem 379/2005 Sb. je ošetřen zákaz prodeje a podávání alkoholu mladistvým do 18 let. V případě, že by přístup k alkoholu umožnil dítěti rodič, je odpovědnost řešena Zákonem o rodině 94/1963 Sb. a trestním zákoníkem zákon č. 40/2009 Sb.

Alkoholem se rozumí alkoholické nápoje, kterými jsou pivo, víno a lihoviny. Ale též nápoje, které nejsou uvedeny výše, pokud obsahují více než 0,5 objemového procenta alkoholu.³⁸

Problematikou požívání alkoholu mladistvými se zabývá mnoho studií. Velmi zajímavá je Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD), která je prováděna ve čtyřleté periodicitě a umožňuje nám srovnání v čase, ale i srovnání mezi jednotlivými státy Evropy. První studie v roce 1995 se zúčastnilo 26 zemí, zatímco posledního výzkumu z roku 2011 dokonce již 37 států. Projekt je založen na spolupráci nezávislých výzkumných týmů z jednotlivých zemí. A v posledním výzkumu z roku 2011 bylo standardizovaným dotazníkem dotazováno více než 100 000 studentů.

Bohužel dle výsledků prezentovaných v Mezinárodní zprávě z Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách 2011 (The 2011 Espad Report) jsou výsledky České republiky velmi nepříznivé. V ukazatelích pití alkoholu v posledních 30 dnech, pití nadměrných dávek alkoholu v posledních 30 dnech i v množství vypitého alkoholu při poslední konzumní příležitosti převyšujeme evropský průměr.

Otázkou je, proč v České republice mladí lidé v takovém množství požívají alkohol, a zejména, jak je možné, že má takové množství nezletilých jedinců k alkoholu přístup? Je

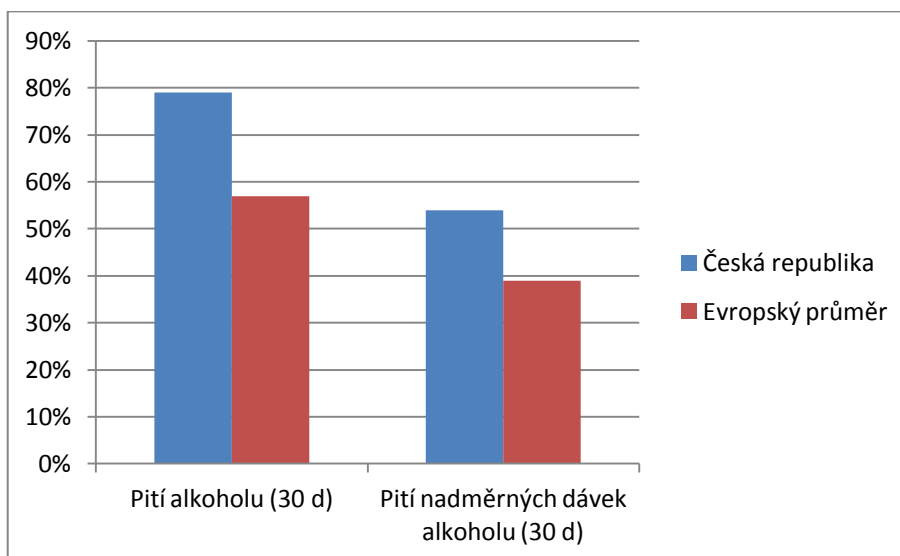
---

³⁷ PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří.. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8, s. 126.

³⁸ Česká republika. Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-379>

to z důvodu liberálního přístupu české společnosti k osobní svobodě jedince? Ale vždyť nezletilý nemá možnost si alkoholický nápoj volně zakoupit. V České republice platí přeci zákony, které volný prodej alkoholu mladistvým zakazují. Rodiče snad svým dětem alkoholické nápoje také nezaopatřují.

Domnívám se, že se v této problematice zobrazuje stav české společnosti. Lehkou přístupnost k alkoholu lze vysvětlit liberálním přístupem dozorčích orgánů, kdy sice platí zákony, ale hlavním cílem v podnikání je vytváření zisku. A proto je asi běžné, že se nezletilcům alkoholický nápoj prodá. Obchody jsou sice označeny cedulí, že mladším 18 let alkohol neprodají, ale skutečnost je jiná. Také se domnívám, že zákaz není dodržován ani v pohostinských zařízeních a hlavně na diskotékách. A druhým zásadním ukazatelem je asi i přístup k osobní svobodě, nebo možná i odcizení se společnosti. Jedinec je zaměřen jen na své cíle, jen sám na sebe. Moje děti přeci „nepijí“, můj problém to není. Tak proč si znepríjemňovat život, proč na sebe upozorňovat a vyvolávat nějaký konflikt? Mě a mé rodiny se to netýká... Ale časem se to může týkat i nás.

Graf č. 1 – Počet požití alkoholu v posledních 30 dnech v procentech u mladistvých (zpracoval autor)

Evropský průměr je vypočítán z výsledků dotazovaných studentů ze zemí: Albánie, Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Faerské ostrovy, Finsko, Francie, Německo, Island, Irsko, ostrov Man, Itálie, Lotyšsko, Lichtenštejnsko, Litva, Malta, Moldavsko, Monako, Černá Hora, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federace (Moskva), Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Ukrajina a Velká Británie.

Graf č. 2 – Pití nadměrných dávek alkoholu v posledních 30 dnech v procentech (nadměrná dávka – 5 a více sklenic alkoholu při jedné příležitosti, sklenice alkoholu odpovídá přibližně 2 cl čistého alkoholu) Zpracoval autor, zdroj ESPAD³⁹

Kouření, statistická data

Dalším nejčastějším sociálně patologickým jevem, s kterým se můžeme setkat u mladistvých, je kouření. Legislativně je kouření tabákových výrobků ošetřeno zejména v zákonech 110/1997 Sb. a 305/2009 Sb., a dále ve Vyhlášce č. 344/2003 Sb. a ve Vyhlášce 316/2012 Sb.,

Tabákovým výrobkem se rozumí výrobek, který je určený ke kouření, šňupání, sání nebo žvýkání, pokud je vyroben zcela nebo zčásti z tabáku. Základní členění je na cigarety, doutníky, cigarilla, tabák ke kouření a ostatní druhy tabáku.

Legislativně je také nařízeno označovat obal pro spotřebitele jedním obecným a jedním doplňkovým varováním.

Obecné varování zní „Kouření může zabíjet“, nebo „Kouření vážně škodí Vám i lidem ve Vašem okolí“.

³⁹ ESPAD. *ESPAD: The European School Survey. Project on Alcohol and Other Drugs* [online]. 2012, 21.5.2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports/>

Dodatečné varování zní: „Kuřáci umírají předčasně“, „Kouření ucpává tepny a způsobuje infarkt a mrtvici“, „Kouření způsobuje smrtelnou rakovinu plic“, „Kouření v těhotenství škodí zdraví Vašeho dítěte“, „Chraňte děti: neňte je vdechovat Váš kouř“, „Váš lékař nebo lékárník Vám může pomoci přestat s kouřením“, „Kouření je vysoce návykové, nezačínajte s ním“, „Přestat kouřit znamená snížit riziko vzniku smrtelných onemocnění srdce a plic“, „Kouření může způsobit pomalou a bolestivou smrt“, „Požádejte o pomoc při odvykání kouření: poradte se se svým lékařem nebo lékárníkem“, „Kouření může zpomalovat krevní oběh a způsobuje neplodnost“, „Kouření způsobuje stárnutí kůže“, „Kouření může poškodit sperma a snižuje plodnost“, nebo „Kouř obsahuje benzen, nitrosaminy, formaldehyd a kyanovodík“.⁴⁰

Stejně jako je legislativně ošetřen – zakázán prodej a zprostředkování alkoholu pro mladší 18 let, tak i prodej tabákových výrobků je zakázán. Je tedy zarážející, že statistické průzkumy ukazují tak vysoká data, ukazující, že mladiství v České republice mají k těmto látkám přístup a proto je i konzumují. Problematiku jsem se již snažil naznačit v předešlé kapitole, proto ji již více nebudu rozebírat. Zákony číslo 379/2005 Sb. §6 a 305/2009 Sb. § 4 přímo prodej zakazují.

„Prodávat tabákové výrobky osobám mladším 18 let se zakazuje.“⁴¹

„Prodej tabákových výrobků, tabákových potřeb a elektronických cigaret pomocí prodejních automatů, u nichž nelze vyloučit prodej osobám mladším 18 let věku, je zakázán. Zásilkový prodej a veškeré další formy prodeje výrobků uvedených ve větě první, při kterých není možno ověřit věk kupujícího, jsou zakázány.“⁴²

Kouření je činnost, při níž se vdechuje tabákový kouř, který obsahuje různé chemické látky. Při kouření tabáku je hlavní látkou, proč tuto činnost kuřák vykonává, nikotin.

---

⁴⁰ Česká republika. Vyhláška, kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky. In: 344/2003. 2003, 113/2003. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-344>

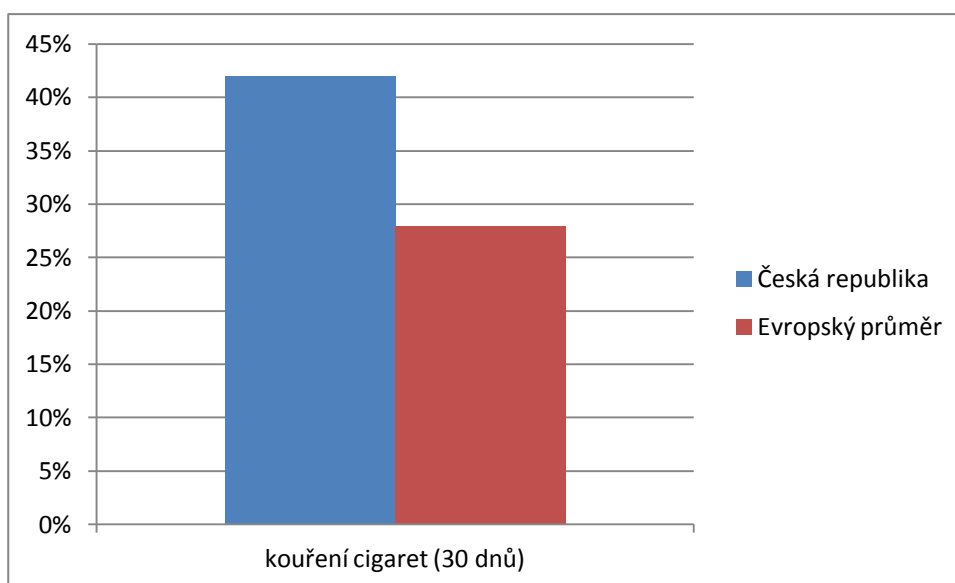
⁴¹ Česká republika. Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-379>. § 6

⁴² Česká republika. Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-379>. § 4

„Nikotin je považován za zdroj závislosti na tabáku. Jedná se o účinnou látku, která je obsažena v tabáku. Při kouření cigaret se nikotin uvolňuje do kouře a společně s dehtem se dostává do organismu. Většina nikotinu se spálí a do těla se dostává jen určité množství. Smrtelná dávka čistého nikotinu je cca 60 mg. V koncentracích, ve kterých se nikotin vyskytuje v cigaretách, působí jako mírný stimulant, který zvyšuje krevní tlak a srdeční tep. Účinek nikotinu na psychiku je popisován různě, zpravidla se uvádí pocit uvolnění a povzbuzení, odstranění nervozity a napětí.“⁴³

Mezinárodní zpráva z Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD 2011) uvádí, že v České republice uvedlo 42 % dotazovaných žáků zařazených do výzkumu, že v posledních 30 dne kouřilo, což vysoce převyšuje evropský průměr. Ještě horších výsledků bylo zjištěno u užití konopných látek – kouření marihuanových cigaret, ale touto problematikou se v naší práci nezaobíráme.

Evropský průměr je vypočítán z výsledků dotazovaných studentů ze zemí: Albánie, Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Faerské ostrovy, Finsko, Francie, Německo, Island, Irsko, ostrov Man, Itálie, Lotyšsko, Lichtenštejnsko, Litva, Malta, Moldavsko, Monako, Černá Hora, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federace (Moskva), Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Ukrajina a Velká Británie.

Graf č. 3 – Počet studentů, kteří v posledních 30 dnech kouřili v procentech.
Zpracoval autor, zdroj ESPAD⁴⁴

⁴³ PEŠEK, Roman a Kateřina NEČESANÁ. *Kouření, aneb, Závislost na tabáku: rizika, projevy, motivace, léčba: informační poradenská příručka*. 1. vyd. Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2008, 42 s. ISBN 978-80-254-3580-9, s 7.

⁴⁴ ESPAD. *ESPAD: The European School Survey. Project on Alcohol and Other Drugs* [online]. 2012, 21.5.2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports/>

5 PREVENCE

Jak jsem již uvedl výše, na patologické chování žáků nemůžeme nahlížet jen z pohledu jednoho oboru (vědy), ale musíme tuto problematiku řešit multioborově.

K předcházení patologického chování nám může pomoci spolupráce oborů pedagogiky, sociální práce, psychologie, medicíny a zejména prevence.

Prevenčí se rozumí: „*Soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům.*

Rozlišuje se:

- 1. Primární prevence, zaměřená na celou sledovanou populaci (např. prevence delikvence zaměřená na celou mládež, a to nespecifikovaná – podporující žádoucí formy chování obecně, a specifická – zaměřená proti konkrétnímu riziku)*
- 2. Sekundární prevence, zaměřená na rizikové jednotlivce a skupiny (např. prevence delikvence zaměřená na děti ze socioekonomicky znevýhodněných skupin)*
- 3. Terciární prevence, zaměřená na minimalizování následků nebo pokračování nežádoucích jevů u jedinců, u nichž se již sledovaný nežádoucí jev vyskytl (např. preventivní opatření mající zabránit recidivě u mladistvých delikventů)*

V pedagogice je velmi důležitá prevence násilného jednání, užívání návykových látek a vzniku závislostí, prevence nemocí a úrazů ⁴⁵

V současné době problematiku prevence na středních školách zaštiťuje pracovník – školní metodik prevence, jenž koordinuje aktivity konané ve škole a vytváří strategii školy. Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské. Každoročně vypracovává Roční plán prevence, podílí se na zavádění plánu prevence do výuky, na realizaci a sleduje úspěšné plnění plánu.

Pracovník může spolupracovat s Českou asociací školních metodiků prevence a s Pedagogicko-psychologickou poradnou.

V současné době je v rámci prevence na středních školách hodně využíváno i zapojení besed a charitativních projektů, při kterých se žáci seznámí s problematikou a to nejen teoreticky, ale i z pohledu běžného života. Žáci se mohou setkat se zdravotníky, policisty, s handicapovanými a nemocnými osobami (např. Světový den AIDS, Český den proti rakovině, Nadační fond Světluška a jiné)

---

⁴⁵ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 178 s

Je zarážející, že v současné době v České republice neexistuje žádný dlouhodobý systematický preventivní program. Prevence je tříštěna na jednotlivé školní programy a na programy vytvářené různými neziskovými organizacemi. V době, kdy v užívání alkoholu a kouření naši studenti bezpečně vedou v celoevropských statistikách, je to na uvážení. Stav naznačuje existenci silné lobby, a to jak výrobců a distributorů alkoholu, tak i tabákových výrobků.

Na místě je ale nutné také zdůraznit, že neřešená situace se sama nespraví. A zatímco prevence předchází vzniku patologických jevů, jejich náprava je poté velmi obtížná a nákladná. A tím je zatížena a poškozována celá společnost.

Náš obor sociální pedagogika je velmi významný a to jak ve fázi prevence, tak i v následném pokusu o nápravu již vzniklých sociálních patologií. Uplatnění odborníků z tohoto oboru je možné např. ve školství, sociálních služkách, sociální pomoci, ale i při případné resocializaci a reedukaci jedince.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Charakteristika praktické části

Znalosti a dovednosti získané při školní výuce musíme umět správně využít i v praktickém životě. Dnešní doba je velmi nestálá. Ze všech stran jsme zahlcováni informací o dlouhodobě se vlekoucí ekonomické krizi v téměř celé Evropské unii, tedy i v České republice. Z tohoto důvodu probíhají změny jak v ekonomickém sektoru, tak i v sociální politice jednotlivých států. Z důvodu nedostatku peněz ve státních rozpočtech se politická reprezentace pokouší provádět změny v resortech zdravotnictví, školství a zejména v sociálním. Občan tím ztrácí mnohé jistoty, a je na něj přenášena mnohem větší odpovědnost za své konání. Tím se mění i struktura společnosti. Vytrácí se střední vrstva obyvatelstva.

A právě v této době je velmi důležitá schopnost uplatnit znalosti naučené v oboru finanční gramotnosti. V době, která nutí občany postarat se o sebe mnohem více než v minulosti, je nepostradatelná schopnost umět se zajistit na důchodový věk, vytvořit si určitou rezervu peněz, zorientovat se na finančním trhu, ale zejména i umět zvládnout odmítnout nástrahy přílišného zadlužení, umět se správně rozhodnout zdravým rozumem a umět odolat krátkodobému sladkému životu na dluh. A zejména na mladé lidi nyní číhá velké množství svůdců. Mohou to být různé výhodné nabídky krátkodobého finančního zajištění, ovlivnění reklamou a médii. Ale i nabídky vrstevníků, např. konzumace drog, alkoholu a cigaret. Mladý člověk se chce vyrovnat svým vzorům a je velmi obtížné říci „ne“.

Proto bych rád v praktické části své bakalářské práce poukázal na důležitost znalostí v oboru finanční gramotnosti. Pokusím se získat data, která budou poukazovat na schopnost žáků zorientovat se v naučených znalostech. Pomocí dotazníku se pokusím ověřit schopnost žáků uplatnit naučené dovednosti v praxi. Další otázky budou směřovány na výskyt patologických jevů kouření a požívání alkoholu. Cílem praktické práce je verifikování, nebo vyvrácení hypotézy.

Hypotéza

Znalosti v oboru finanční gramotnosti snižují výskyt kouření a požívání alkoholu u žáků středních škol.

Výběr vzorku

Pro výzkum jsem se rozhodl oslovit 2 střední školy se sídlem v Brně.

Integrovanou střední školu polygrafickou Brno, Šmahova 110, Brno. Tuto školu v současné době navštěvuje 370 žáků. O spolupráci jsem požádal Ing. Jarmilu Šustrovou, která mi doporučila spolupráci s panem Mgr. et Mgr. Martinem Hladkým, Ph.D.

Magistr Hladký mě seznámil s problematikou školy a také jsem měl možnost ověřit si, že ve školním vzdělávacím programu obsahuje i rozvoj vědomostí z oboru finanční gramotnosti.

Reprezentativní vzorek jsem vytvořil prostým náhodným výběrem. Dotazníky jsem rozdával v každém ročníku do jedné třídy, z těchto vyplněných dotazníků jsem poté náhodně vylosoval 50. Tím jsem získal 50 respondentů.

Druhou střední školou, kterou jsem požádal o spolupráci, byla Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1, Brno.

Po souhlasu Ing. Ladislava Němce jsem spolupracoval s Mgr. Pavlem Skládalem, učitelem humanitních předmětů. Školu navštěvuje 1500 žáků.

Reprezentativní vzorek jsem vytvořil prostým náhodným výběrem. Dotazníky jsem rozdával v každém ročníku do dvou tříd, z těchto vyplněných dotazníků jsem poté náhodně vylosoval 100. Tím jsem získal 100 respondentů.

V praktické části jsem zpracoval data, která jsem získal ze 150 dotazníků.

Metody výzkumu

Pro verifikaci své hypotézy jsem si zvolil empirický výzkum, který je založen na sběru informací a dat. *Empirica* = zkušenost.

*„Empirický výzkum vede ke konkrétním reálným zjištěním, ke kterým dospíváme skrze analýzu a interpretaci sesbíraných, naměřených dat“*⁴⁶

Ve svém průzkumu půjde o získání informací od žáků v oblasti vědomostí z oboru finanční gramotnosti a zkušeností s kouřením a požíváním alkoholu. Do dotazníku jsem také zakomponoval dotazy, zda mají respondenti informace o škodlivosti požívání těchto látek.

---

⁴⁶ MAŇÁK, Josef, Štefan ŠVEC a Vlastimil ŠVEC (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-210-3802-0, s.28.

Pro zpracování využiji kombinaci kvantitativní i kvalitativní strategie. Kombinaci jsem zvolil z důvodu co nejširšího vystižení svého výzkumného problému.

„Kvantitativní a kvalitativní metodologie. Dříve chápány jako kontradiktorní, v současné době spíše jako komplementární, využívá se vzájemného doplňování obou přístupů za účelem co nejlepšího postižení výzkumného problému.“⁴⁷

Nejprve pomocí kvalitativní strategie získám základní kategorie nutné pro vytvoření dotazníku a vytvořím hypotézu. Toto provedu malým předvýzkumem, pomocí rozboru slohové práce. Získaná data zakomponuji i do závěrečného vyhodnocení praktické části.

Pomocí základní metody využívané při kvantitativní strategii – dotazníku, získám od reprezentativního vzorku respondentů objektivní důkazy, data. Budu pracovat s měřitelnými daty. Pomocí získaných dat poté potvrdím, či vyvrátím hypotézu.⁴⁸

Dotazník je nejčastější metodou získávání informací při kvantitativním výzkumu, slouží k hromadnému získání dat. Můžeme pomocí něho získat velké množství dat při malé časové nákladnosti.

Při vytváření dotazníku jsem vycházel z Úvodu do pedagogického výzkumu.⁴⁹ V dotazníku jsem položil 21 otázek. Využil jsem uzavřené, otevřené a škálové otázky. Dotazník přikládám jako přílohu – P I.

Časový harmonogram průzkumu

Přípravu na výzkum pro svou praktickou část jsem zahájil v srpnu 2012. Rozhodl jsem se pro kvalitativní strategii, tedy získání měřitelných informací pomocí dotazníku. Před vytvořením dotazníku jsem však v září 2012 provedl malý předvýzkum pomocí kvalitativní metodologie. Požádal jsem žáky o krátkou slohovou práci na téma „Já a alkohol a cigareta“. Z těchto prací jsem se snažil získat jednotlivé kategorie do dotazníku. Dotazník jsem vytvořil v listopadu 2012 a poté jsem požádal pracovníky výše uvedených škol a jeho administraci k respondentům. Veškeré dotazníky jsem měl sesbírány již k 31. prosinci 2012. V lednu až únoru 2013 jsem pracoval zejména na teoretické části SVÉ práce a v březnu 2013 jsem setřídil získaná data z dotazníků do tabulek a koláčových grafů.

⁴⁷ MAŇÁK, Josef, Štefan ŠVEC a Vlastimil ŠVEC (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-210-3802-0, s.57.

⁴⁸ MAŇÁK, Josef, Štefan ŠVEC a Vlastimil ŠVEC (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-210-3802-0, s. 56-57.

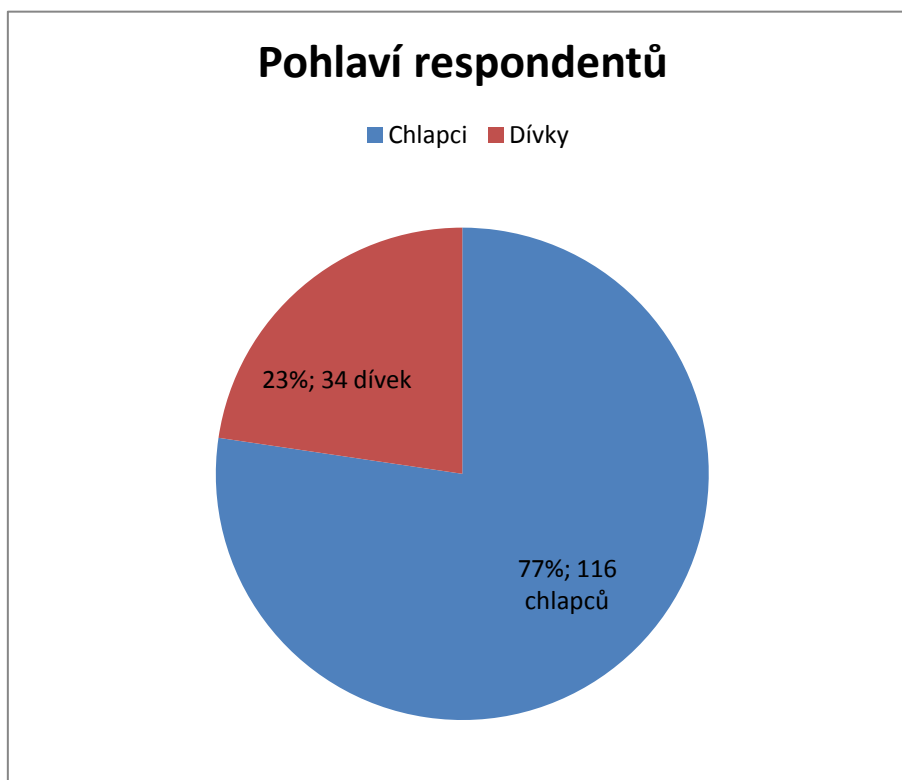
⁴⁹ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6, s 99.

Otázka číslo 1: Pohlaví respondentů

Vzhledem k tomu, že jsem oslovil dvě střední technické školy v Brně, obsahuje vzorek skoro osmdesát procent chlapců a jen něco málo přes dvacet procent je dívek. Na obou školách se vyučuje ekonomika minimálně dva roky a finanční gramotnosti se věnují také jiné předměty, jako například odborné.

	Počet	Procenta
Chlapci	116	77,40 %
Dívky	34	22,60 %
Součet	150	100 %

Tabulka č. 3 – Pohlaví respondentů

Graf č. 4: – Pohlaví respondentů

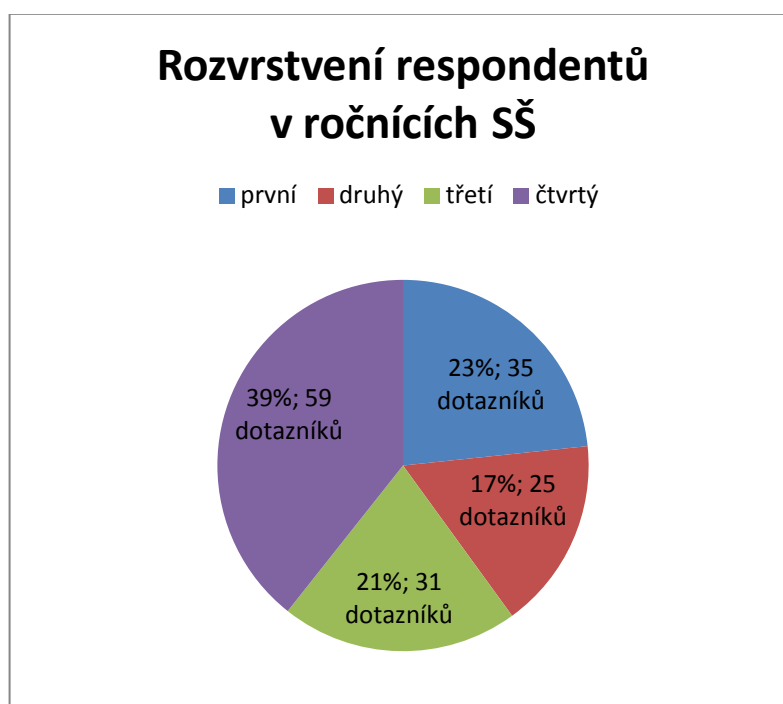

Otázka číslo 2: Rozvrstvení respondentů v jednotlivých ročnících střední školy

Vrácené dotazníky z oslovených škol obsahovaly celkem podobné množství žáků, kteří odpovídali v jednotlivých ročnících. Sešlo se více dotazníků od žáků, kteří letos budou skládat maturitní zkoušku, a to třicet devět procent.

Ročník	Počet	Procenta
první	35	23 %
druhý	25	17 %
třetí	31	21 %
čtvrtý	59	39 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 4 – Rozvrstvení respondentů

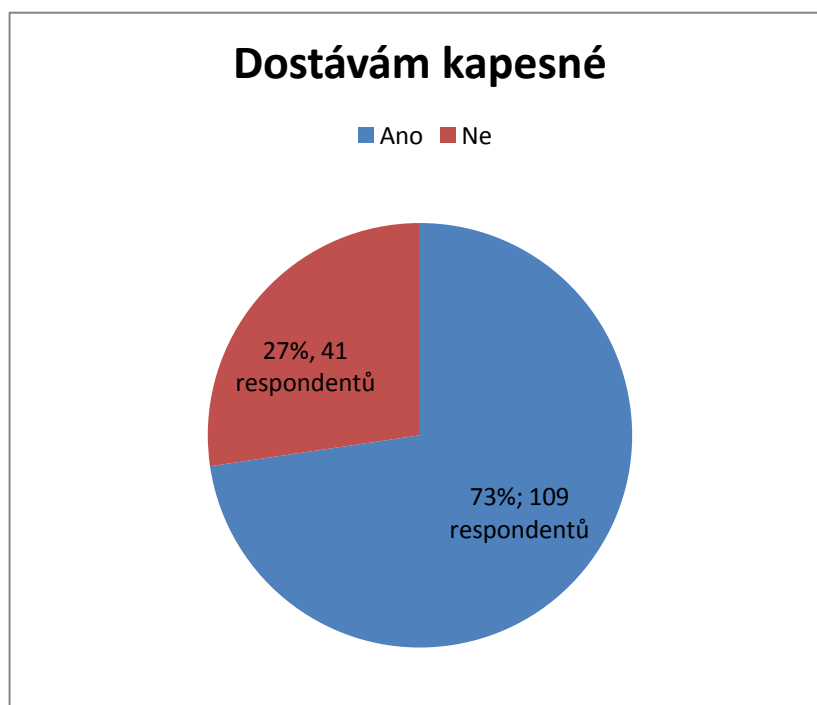
Graf č. 5 – Rozvrstvení respondentů

Otázka číslo 3: Dostávám kapesné

Žáci, kteří odpovídali na tuto otázku, ve více než sedmdesáti procentech uvedli, že kapesné od svých rodičů dostávají. Dvacet sedm procent uvedlo, že pravidelné nebo vůbec žádné kapesné nedostávají. Tento údaj ukazuje na to, že je celkem vžité u mnohých rodin motivovat či učit své potomky hospodařit s jistou částkou peněz pro osobní potřebu. Na tuto otázku navazuje pak následující zjištění: A to kolika z těchto 109 žáků jejich pravidelné kapesné stačí.

Dostávám kapesné	Počet	Procenta
Ano	109	73 %
Ne	41	27 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 5 – Dostávám kapesné

Graf č. 6 – Dostávám kapesné

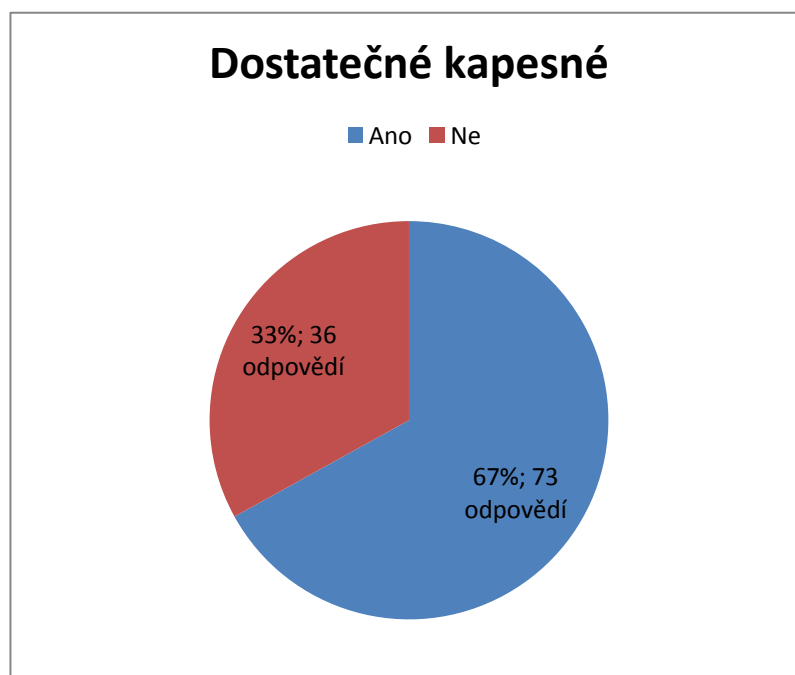
Otázka číslo 4: Dostatečné kapesné

Z otázky, zda respondentům stačí kapesné, které dostávají od rodičů, vyplynulo, že 2/3 žáků kapesné nestačí, pouze 1/3 má kapesné dostačující. Toto zjištění poukazuje na to, že většina rodin svým dětem dává k osobní potřebě opravdu nezbytnou částku, kterou může postrádat ze svého rodinného rozpočtu.

V následujících otázkách jsem se pokusil získat informace, jak řeší nedostatek peněz, zda se pokouší získat peníze i svojí činností.

Dostatečné kapesné	Počet	Procenta
Ano	73	33 %
Ne	36	67 %
Celkem	109	100 %

Tabulka č. 6 – Dostatečné kapesné

Graf č. 7 – Dostatečné kapesné

Otázka číslo 5: Zdroj peněz

U předchozí otázky jsem zjistil, že 2/3 žáků nestačí kapesné, které obdrží od rodičů. Pokusil jsem se tedy zjistit, jakým způsobem si žáci zajistí další peníze. Na otázku, zda peníze získávají i jinak než jen jako kapesné, odpovědělo 65 % žáků kladně, jen 35 % žáků si nezajišťuje peníze jinak. Nastala tedy shoda s předchozí otázkou. 2/3 žáků kapesné nestačí, a proto si peníze zajistí i jinak.

Z dotazníku vyplynulo, že 63 % žáků si peníze zajistí brigádou, tedy nějakou vlastní činností a snahou. Domnívám se, že forma brigády při studiu střední školy je velmi vhodná činnost. Mladý člověk se zapojuje do společnosti a již nyní se připravuje na produktivní věk, ne jenom teoreticky. Dva respondenti dokonce uvedli, že již podnikají a jsou osobou samostatně výdělečně činnou. Tito žáci tedy mohou uplatnit zkušenosti a znalosti finanční gramotnosti i v praxi. 10 % dotázaných uvedlo, že si o peníze řeknou jiným příbuzným a 1 respondent uvedl, že peníze získává sázením.

Získávám peníze i jinak	Počet	Procenta
Ano	97	65 %
Ne	53	35 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 7 – Zdroj peněz

Brigáda	63
Jiní příbuzní	10
OSVČ	2
Sázením	1

Tabulka č. 8 – Jiný zdroj peněz

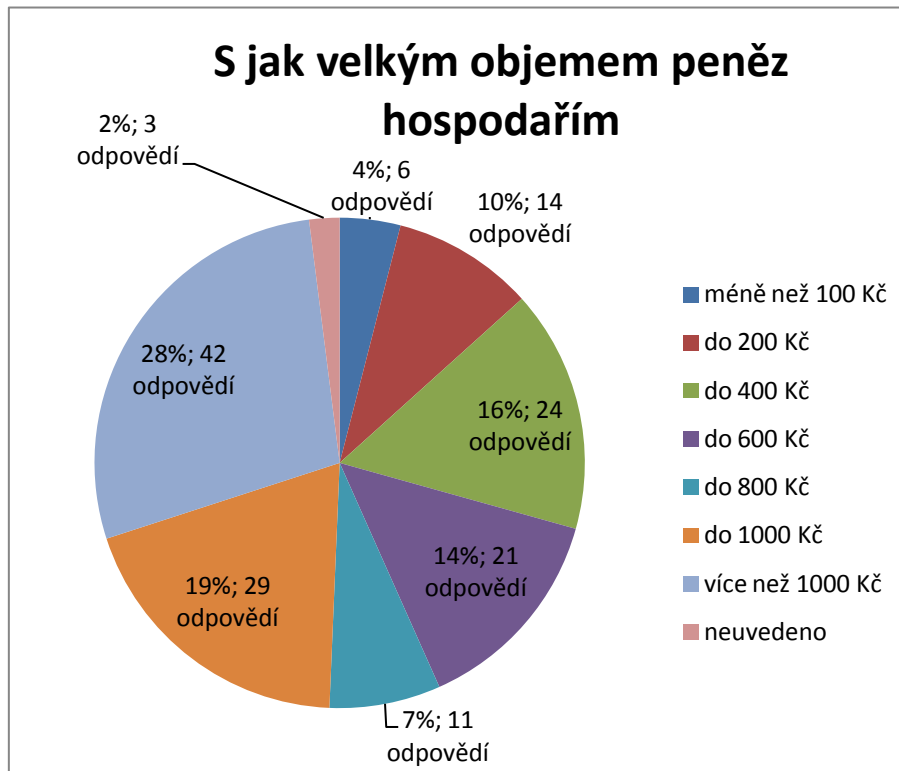
Graf č. 8 – Získávám peníze i jinak

Otázka číslo 6: Objem peněz

V otázce číslo 6, jsem zjišťoval výši hodnoty peněz, kterou respondenti měsíčně hospodaří. Z dotazníku vyplynulo, že výše je velmi rozdílná. Nejvíce respondentů, celkem 42, jich uvedlo, že hospodaří s více jak Kč 1000,-. Více než třetina žáků hospodaří ale s částkou mezi 200 a 600 korunami.

S jak velkým objemem peněz hospodařím?	Počet	Procenta
do 100 Kč	6	4 %
do 200 Kč	14	10 %
do 400 Kč	24	16 %
do 600 Kč	21	14 %
do 800 Kč	11	7 %
do 1000 Kč	29	19 %
více než 1000 Kč	42	28 %
neuveďeno	3	2 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 9 – S jak velkým obnosem peněz hospodařím?

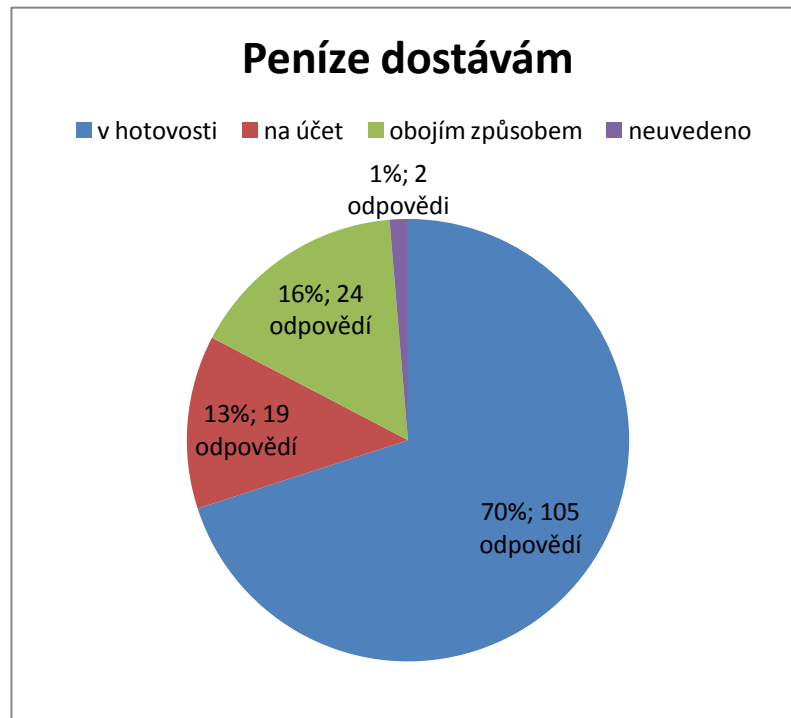

Graf č. 9 – S jak velkým obnosem peněz hospodařím

Otázka číslo 7: Způsob, jakým respondenti obdrží peníze

Peníze nejčastěji dostávají respondenti v hotovosti. Z této otázky vyplynulo, že zatím není velmi rozšířená forma vyplácení kapesného na účet, což je k zamyšlení. Postupné využívání bankovních produktů by mohlo zvýšit znalosti a uplatnění naučených dovedností v praxi. Domnívám se, že by se žák naučil lépe orientovat se na finančním trhu. A dalším pozitivem se mi jeví možnost přesněji kontrolovat ze strany rodičů hospodaření potomka s penězi, kterými mu přispívají. Pokud by na tento účet směřovali i peníze na jeho výdaje spojené s dopravou a stravováním ve škole, jistě by více rozvíjeli jeho finanční gramotnost.

Peníze dostávám	Počet	Procenta
v hotovosti	105	70 %
na účet	19	13 %
obojím způsobem	24	16 %
neuveдено	2	1 %
Celkem	150	100 %

*Tabulka č. 10 – Peníze dostávám**Graf č. 10 – Peníze dostávám*

Otázka číslo 8: Bankovní produkty

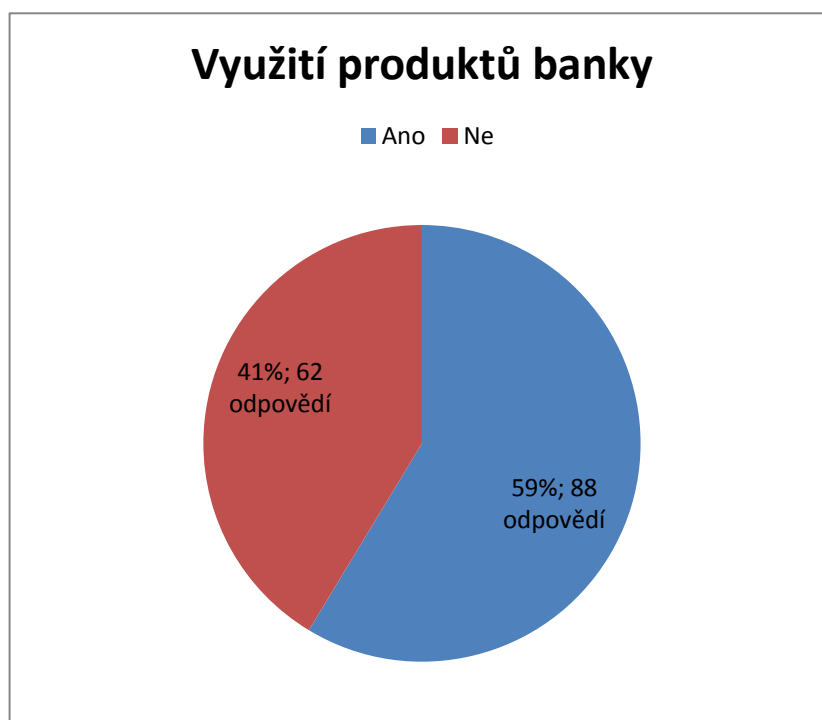
Ačkoliv většina respondentů obdrží peníze v hotovosti, 59 % již využívá i různé bankovní produkty. Jedná se zejména o studentské účty, ale v těchto produktech jsou i různé spořicí programy, které založili rodiče pro své dítě. Studentské účty v současné době vede každá banka působící na trhu v České republice. Účty jsou podmíněny věkem a ve velké míře i nutností předkládat potvrzení o studiu. Po celou dobu vedení studentského účtu, by se žák měl naučit ovládat základní produkty bank.

Využití produktů banky	Počet	Procenta
Ano	88	59 %
Ne	62	41 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 11 – Využití produktů banky

Pokud ano jaké	Počet
účet	72
internetové bankovníctví	43
telefonní banka	4
pojistka	23
stavební spoření	37
důchodové spoření	5

Tabulka č. 12 – Využití produktů banky, produkty

Graf č. 11 – Využití produktů banky

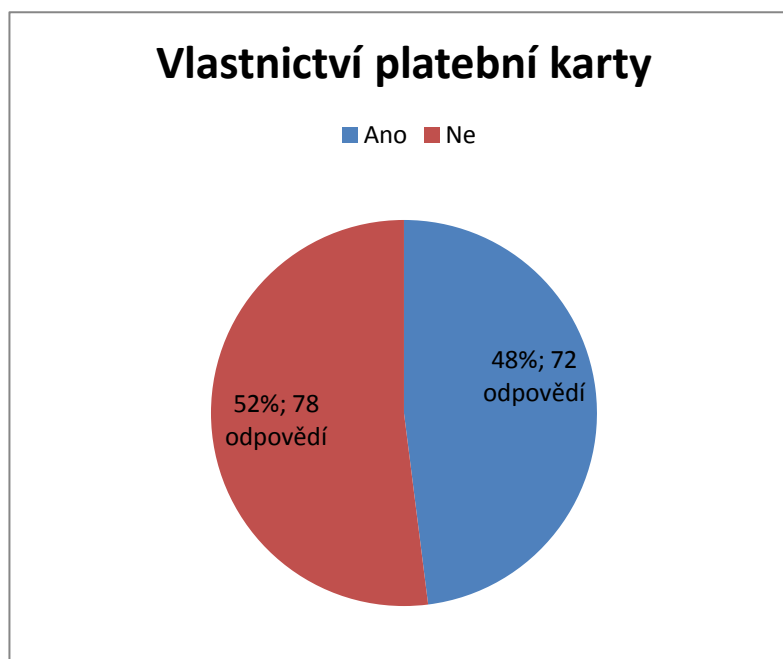
Otázka číslo 9: Platební karta

Ke studentským účtům jsou poskytovány i platební karty. Ve vyhodnocení nastala 100% shoda s počtem respondentů, kteří mají veden bankovní účet a s počtem respondentů, kteří vlastní platební kartu. 72 respondentů má tedy veden účet i s platební kartou. Přitom 51 % respondentů používá platební kartu i bezhotovostnímu placení, používá ji tedy nejen pro výběr peněz v bankomatu, ale i pro zaplacení zboží a služeb v obchodě a na internetu.

Vlastnictví platební karty	Počet	Procenta
Ano	72	48 %
Ne	78	52 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 13 – Vlastnictví platební karty

Užití platební karty k bezhotovostním operacím	Počet
Ano	51
Ne	21
Celkem	72

*Tabulka č. 14 – Využití platební karty**Graf č. 12 – Vlastnictví platební karty*

Otázka číslo 10: Měsíční útrata za cigarety a alkohol

V této otázce měli respondenti odhadnout, kolik peněz měsíčně utratí za tak zvané legální drogy — cigarety a alkohol.

Zatímco ke kouření se přiznalo jen 30 % respondentů, drtivá většina napsala, že neutratí za cigarety ani korunu. Zde je možná určitá odchylka, protože 105 žáků může cigarety získávat takovým způsobem, že za ně neutratí ani korunu, například způsobem, že dostanou příležitostně cigaretu od kamarádů, spolužáků, ale i od starších příbuzných.

S alkoholem je to právě naopak. Pouze 33 % respondentů neutratí za alkohol ani korunu a zbytek je ochoten za něj utratit i dosti vysoké částky měsíčně. Tato skutečnost koresponduje s mnohými výzkumy a zjištěními, které označují české teenagery za velké konzumenty alkoholu. Stačí v jednom týdnu sledovat zpravodajství a vždy se objeví zpráva o podnapilých nezletilých a to i ze základních škol.

Kolik měsíčně utratíte za cigarety?	Počet	Procenta
0 Kč	105	70 %
do 300 Kč	26	17 %
do 500 Kč	9	6 %
více	10	7 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 15 – Měsíční útrata za cigarety

Kolik měsíčně utratíte za alkohol?	Počet	Procenta
0 Kč	49	33 %
do 300 Kč	48	32 %
do 500 Kč	33	22 %
více	20	13 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 16 – Měsíční útrata za alkohol

Otázka číslo 11: Pití alkoholu

Otázka číslo jedenáct jen potvrzuje nastolené trendy. Víkend je doba, kdy se mladí lidé od pátečního večera do nedělního rána věnují zábavě v barech a restauracích. V těchto zařízeních pak konzumují v množství až neúměrném veškerý alkohol. Přes osmdesát procent respondentů tuto zábavu provozuje alespoň jednou v měsíci. Nadpoloviční většina pak uvedla, že požila alkohol v posledních sedmi dnech. Jde o celkem alarmující čísla.

Data z mého výzkumu se však téměř shodují s výsledky Mezinárodní zprávy ESPAD 2011, z které vyplývá, že 79 % žáků pilo alkohol v posledních 30 dnech. (Graficky zpracováno v teoretické části.)

Požil jste alkohol v posledních 30 dnech?	Počet	Procenta
Ano	121	81 %
Ne	29	19 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 17 – Pití alkoholu posledních 30 dnů

Požil jste alkohol v posledních 7 dnech?	Počet	Procenta
Ano	82	55 %
Ne	68	45 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 18 – Pití alkoholu v posledních 7 dnech

Otázka číslo 12: Kouření

V otázce číslo dvanáct se přiznalo 35 % respondentů, že v posledních 7 dnech kouřilo, 65 % uvedlo, že nekouřilo. Data korespondují s otázkou číslo 10, kde bylo zjištěno, že 70 % žáků neutrácí vůbec za cigarety. Je tedy možné, že rozdíl 5 % obdrží cigarety od přátel nebo příbuzných.

Kouřil jste v posledních 7 dnech?	Počet	Procenta
Ano	52	35 %
Ne	98	65 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 19 – Kouření v posledních 7 dnech

Otázka číslo 13: Rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou

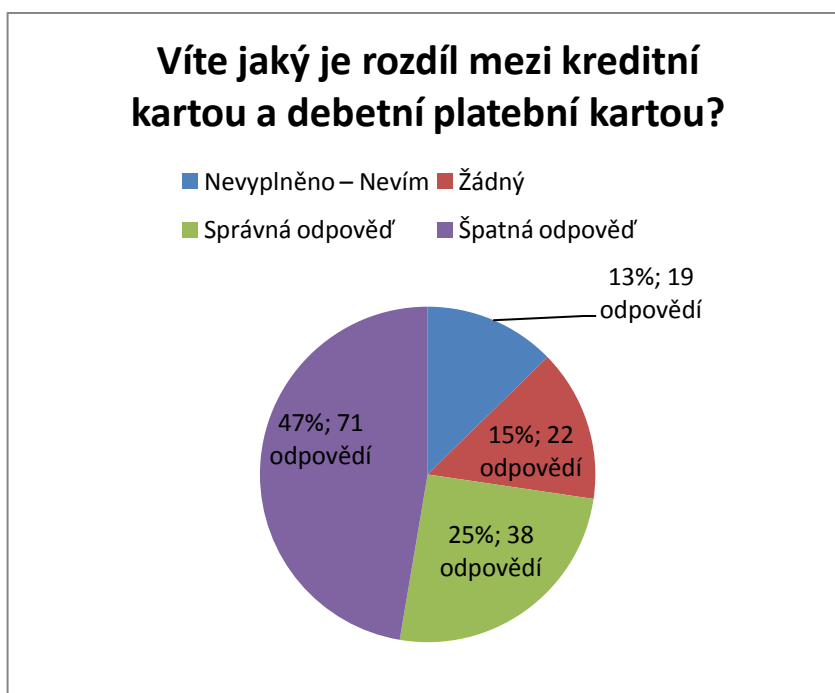
Následující otázky již směřovaly k základním znalostem a dovednostem v oblasti finanční gramotnosti. Jednou za základních by měla být schopnost rozeznat rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou.

Více než polovina respondentů tento rozdíl není schopna rozeznat správně (47 %) nebo na něj nezná odpověď (13 %). Patnáct procent žáků v tomto nespatřuje žádný rozdíl a jen čtvrtina jej zná.

Zde je možné spatřovat první skryté náznaky toho, že v budoucnu nastane problém se zadlužováním respondentů. Mezi první základní dovednosti patří právě schopnost rozeznat peníze, které mám, a ty, které mi někdo nabízí na dluh.

Víte, jaký je rozdíl mezi kreditní kartou a debetní platební kartou?	Počet	Procento
Nevyplněno – Nevím	19	13 %
Žádný	22	15 %
Správná odpověď	38	25 %
Špatná odpověď	71	47 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 20 – Rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou

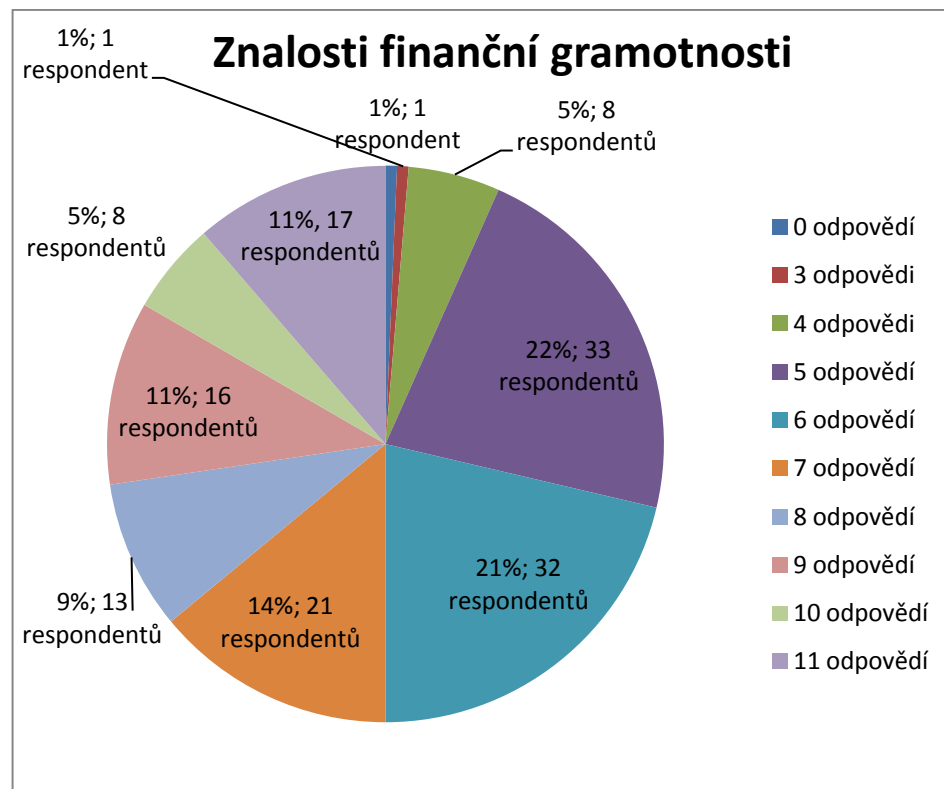
Graf č. 13 – Rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou

Otázky číslo 14, 15 a 16: Přehled znalostí

Žákům jsem v dotazníku položil 11 otázek z oblasti znalostí z finanční gramotnosti. Za každou správnou odpověď bylo možné získat 1 bod. Maximální počet možných bodů bylo tedy 11. V prvních 5 otázkách jsem se snažil zjistit ceny běžných produktů (jízdenka na MHD Brno, lístek do kina, rohlík, cheesburger a krabička cigaret). Tyto otázky byly většinou zodpovězeny správně. Dalších 6 otázek bylo zaměřeno na přehled ekonomických statistik a sazeb základních daní. Dotazoval jsem se na sazby daně z přidané hodnoty, daně z příjmu, průměrnou mzdu a výši nezaměstnanosti v České republice. Tyto otázky respondentům činily větší problémy a to možná proto, že zejména sazba daní se v České republice velmi často mění. Ze zpracovaných dat je možné usoudit, že žáci mají znalosti v oboru finanční gramotnosti, protože naprostá většina získala 5 a více bodů.

Znalosti finanční gramotnosti		
Počet správných odpovědí	Počet respondentů	Procenta
0 odpovědí	1	1 %
3 odpovědí	1	1 %
4 odpovědí	8	5 %
5 odpovědí	33	22 %
6 odpovědí	32	21 %
7 odpovědí	21	14 %
8 odpovědí	13	9 %
9 odpovědí	16	11 %
10 odpovědí	8	5 %
11 odpovědí	17	11 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 21 – Znalosti finanční gramotnosti

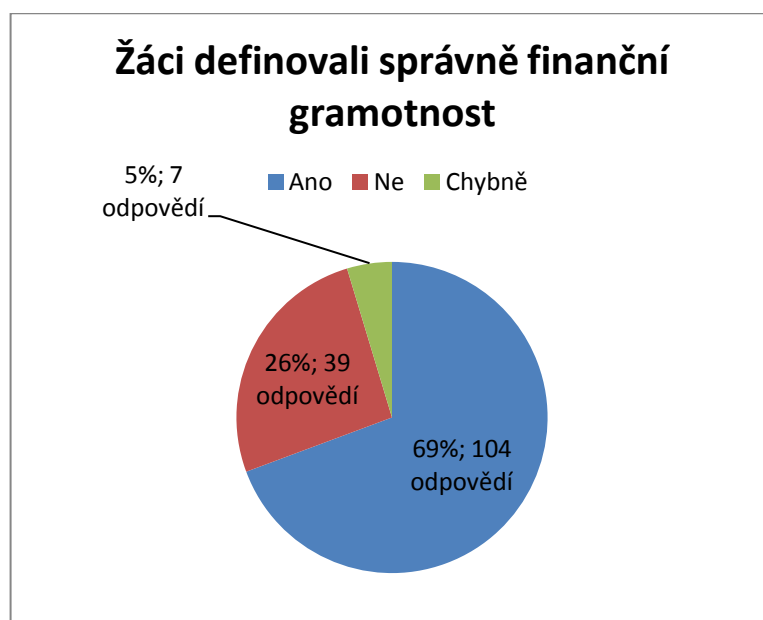
Graf č. 14 – Znalosti finanční gramotnosti

Otázka číslo 17: Definice finanční gramotnosti

Dvě třetiny respondentů umí definovat pojem finanční gramotnost a umějí jej svými slovy ozřejmit. Žáci tento pojem chápou a vědí, co znamená. Přesto se najde 31 %, kteří to nezvládnou.

Žáci definovali správně finanční gramotnost	Počet	Procenta
Ano	104	69 %
Ne	39	26 %
Chybně	7	5 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 22 – Definice finanční gramotnosti

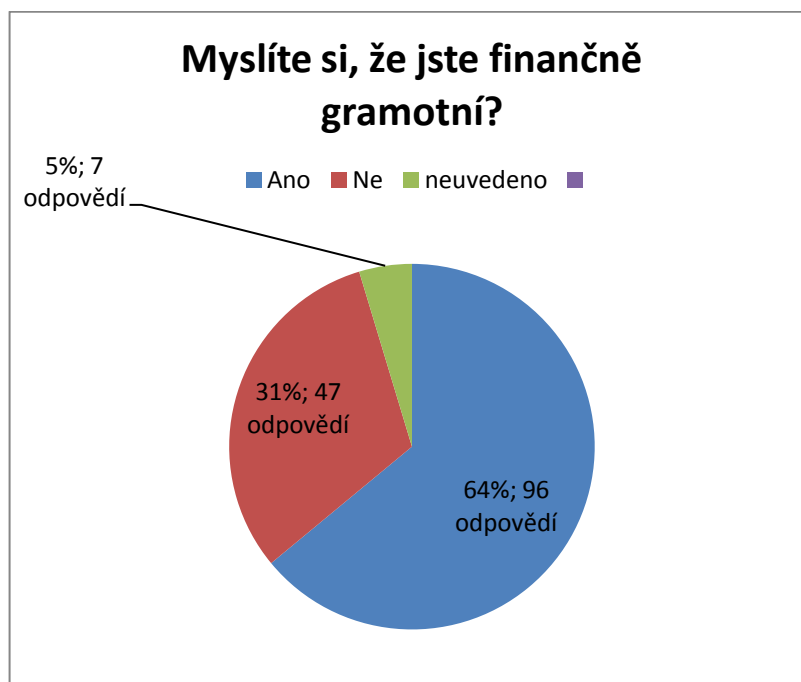
Graf č. 15 – Definice finanční gramotnosti

Otázka číslo 18: Názor respondentů, zda se cítí finančně gramotní

S předchozí otázkou koresponduje i důvěra respondentů ve vlastní znalosti. 64 % z nich si myslí, že jsou finančně gramotní, 31 % si to naopak nemyslí a 5 % procent se k tomu vůbec nevyjádřilo.

Myslíte si, že jste finančně gramotní?	Počet	Procenta
Ano	96	64 %
Ne	47	31 %
neuveďeno	7	5 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 23 – Finanční gramotnost, názor

Graf č. 16 – Finanční gramotnost, názor.

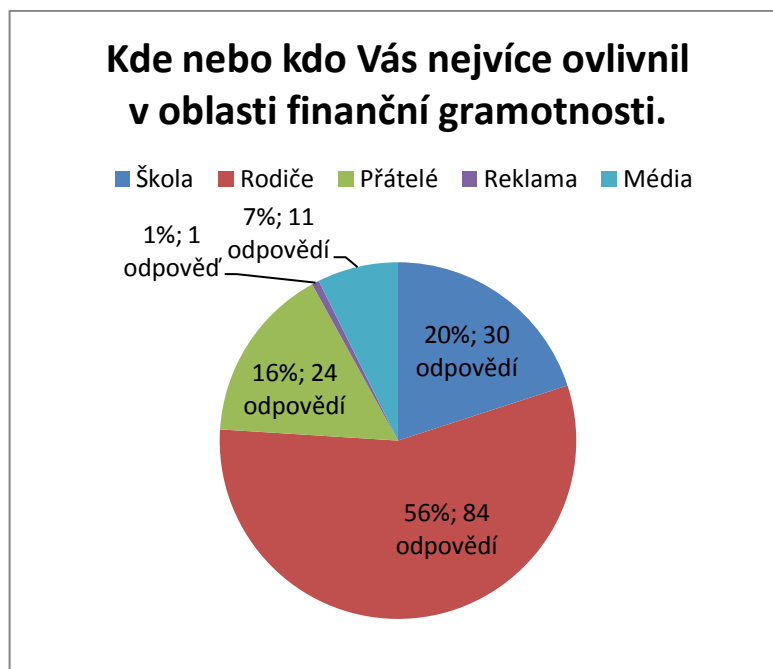
Otázka číslo 19: Zdroj informací

Respondenti označují své rodiče za ty, kdo je nejvíce ovlivnili v oblasti finanční gramotnosti. Poté následuje škola s dvaceti procenty. Na třetím místě se umístili přátelé dotazovaných. Vliv médií se zdá být okrajový. Je to dáno také tím, že mladí lidé média používají spíše jako zábavný než vzdělávací prvek.

Zde je velmi pozitivním jevem, že rodina v této oblasti působí na své děti a jejich finanční gramotnost ovlivňuje. Zbývá doufat, že správným směrem.

Kde jste byl ovlivněn nebo kdo Vás nejvíce ovlivnil v oblasti finanční gramotnosti?.	Počet	Procenta
Škola	30	20 %
Rodiče	84	56 %
Přátelé	24	16 %
Reklama	1	1 %
Média	11	7 %
Celkem	150	100 %

Tabulka č. 24 – Zdroj vědomostí

Graf č. 17 – Zdroj vědomostí

Otázka číslo 20: Vyjádření názoru respondentů

V poslední otázce se respondenti vyjadřovali k nastíněným skutečnostem, měli označit věty, se kterými souhlasí, nebo se s nimi ztotožňují. Žáci mohli označit více vět.

Devadesát šest respondentů se označilo za nekuřáky. Je zajímavé, že toto číslo se celkem kryje, až na výjimky, s odpovědí na otázku číslo 11, kde jich 105 uvedlo, že za cigarety neutratí ani korunu.

Jen dvacet šest se označilo za abstinenty a opět to potvrzuje trendy z odpovědí číslo 11 a 12. Pití alkoholu je společností vnímáno velmi benevolentně a to i mladistvých.

Téměř všichni respondenti si uvědomují, že kouření a pití alkoholu mají negativní dopad na jejich zdraví a stav jejich finančních prostředků.

Nicméně jen 39 odmítá s těmito nešvary skoncovat i přes negativní nálady objevující se ve společnosti. Zde je nutné se zamyslet nad tím, jestli není pravděpodobně také to, že větší motivací k tomu, aby žáci přestali kouřit a pít alkohol, je právě jejich finanční situace.

Věty, se kterými žáci souhlasili.	Počet
Jsem nekuřák.	96
Jsem abstinent (nepiji alkohol).	26
Jsem si vědom, že kouření a alkoholismus mají neblahý vliv na lidské zdraví.	143
Jsem si vědom, že kouření a alkoholismus jsou zátěží pro mé finance.	126
Kouření a pití alkoholu je společensky přijatelné a to bylo důvodem, proč jsem začal kouřit a pít alkohol.	34
I přes to, že se společnost obrací proti kouření a pití alkoholu, nehodlám s tím přestat.	39

Tabulka č. 25 – Názor na problematiku

Výsledky výzkumu

Výzkum jsem provedl na dvou brněnských středních školách technického zaměření. Na Integrované střední škole polygrafické Brno a Střední průmyslové škole a vyšší odborné škole technické Brno. Reprezentativní vzorek jsem vytvořil prostým náhodným výběrem. Pracoval jsem se 150 dotazníky, vyplněným respondenty z těchto škol.

V otázce číslo 1 a číslo 2 jsem zjistil pohlaví a ročník studia respondentů. Zjistil jsem, že 3/4 respondentů byli muži, ženy tvořily jen 1/4. Tuto genderovou nerovnováhu je nutné připsat právě tomu, že jsem reprezentativní vzorek tvořil na středních školách technického zaměření. Vzorek respondentů se skládal ze všech čtyř ročníků studia.

V otázkách 3 až 9 se mi podařilo zjistit, zda žáci dostávají kapesné, jakou formou a v jaké výši. Z průzkumu je patrné, že respondenti hospodaří pravidelně měsíčně s určitým množstvím peněz. Z výzkumu vyplynulo, že 2/3 respondentů kapesné, které obdrží od rodičů, nepostačuje. Proto se pokouší získat peníze i jinak. Většinou formou brigády. 59 % respondentů využívá bankovní produkty, mají veden v bance svůj běžný účet a využívají i platební karty.

Otázky 10 až 12 byly zaměřeny na zjištění výskytu patologického chování, pití alkoholu a kouření cigaret. Dotazoval jsem se, zda žáci pijí alkohol a kouří a kolik za tyto prohřešky měsíčně utratí. Výsledky jsem srovnával s výsledky s Mezinárodní zprávou ESPAD. I přes můj velmi malý vzorek jsem dosahoval téměř stejných výsledků. Domnívám se, že aktuální stav v České republice je zapříčiněn velkou liberalizací trhu.

Otázky 13 až 19 jsem věnoval zjištěním o základních znalostech a vědomostech respondentů ve finanční gramotnosti. Respondenti byli dotazováni na základní bankovní produkty, byli dotazováni na přehled cen běžných produktů a na základní statistická data. Také jsem zjišťoval u respondentů, jak vnímají svou připravenost v oboru finanční gramotnosti, a zaměřil jsem se též na hlavní zdroj jejich znalostí. Zjistil jsem, žáci mají znalosti a jsou schopni je uplatnit a využít v praxi. Z výzkumu však vyplynulo, že hlavním zdrojem informací o finanční gramotnosti jsou rodiče. Školu, jako hlavní zdroj informací, uvedlo jen 30 % žáků. Bylo by na zvážení, zda by se neměl předmět finanční gramotnost zavést jako samostatný vyučovací předmět.

V poslední otázce číslo 20 jsem se dotazoval na chování a hodnotové postoje respondentů. Znovu jsem se dotazoval, zda respondenti požívají alkohol a kouří cigarety. Tentokrát jsem se však dotazoval otázkou v záporu, odpovědi korespondovaly s předchozími dotazy. Ačkoliv si respondenti uvědomují, že kouření a pití alkoholu má negativní vliv na jejich

zdraví a je zátěží pro jejich finance, tuto činnost však provozují. Jsou totiž ovlivněni prostředím, tedy společností lidí, ve které žijí. Tyto údaje vyplynuly zejména z krátkých slohových útvarů, které jsem provedl jako předvýzkum. Z nich je zřejmé, že žáci konzumují alkohol a kouří vždy s partou přátel. Často se v pracích vykytují i rodiče jako vzor svých dětí.

Z těchto zjištění plyne, že hypotézu „*Znalosti v oboru finanční gramotnosti snižují výskyt kouření a požívání alkoholu u žáků středních školy*“ se mi nepodařilo verifikovat. Spíše než znalosti finanční gramotnosti ovlivňuje výskyt těchto sociálně patologických jevů prostředí, tedy společnost, které mladé lidi obklopuje.

ZÁVĚR

Bakalářská práce „Finanční gramotnost jako prevence patologických jevů u žáků střední školy“ se zabývá vztahem mezi dovednostmi a znalostmi v oblasti finanční gramotnosti na jedné straně a kouřením a požíváním alkoholu na straně druhé. Oba dva okruhy práce, tedy finanční gramotnost i sociálně patologické chování mladých lidí jsou v současné době hlavními tématy nejen v České republice, ale i v celé Evropské unii. Dlouhodobě se vleklou ekonomická krize ovlivňuje nejen státní rozpočty, ale i rozpočty jednotlivých rodin, a tedy i jednotlivých občanů. A ti se musí velmi rychle orientovat na stále se měnících finančních trzích. Občané se musí spoléhat na své znalosti a správný úsudek v problematice finanční gramotnosti. Ten, kdo své síly přecení, nebo se chybně rozhodne, může lehce spadnout do závažných ekonomických problémů. V České republice neustále roste počet lidí, kteří již své finanční závazky nezvládají, probíhá stále více exekučních příkazů a narůstá i množství zahájených insolvenčních řízení. Tyto činnosti poté mohou vést k tomu, že jedinci a celé rodiny upadnou do chudoby. Lidem pak hrozí sociální vyloučení.

Sociálně patologické chování mladých lidí, v mé bakalářské práci zaostřeno na požívání alkoholu a kouření cigaret, je také velmi častým tématem veřejných debat. Téma je to však také celoevropské. Jsou prováděny tuzemské i mezinárodní studie. Například výsledky mezinárodní zprávy ESPED nejsou pro Českou republiku vůbec povzbudivé. Mladí lidé z ČR vedou téměř ve všech ukazatelích nad ostatními evropskými žáky.

V teoretické části se snažím o vysvětlení základních pojmů finanční gramotnosti. Základním pramenem je mi Systém budování finanční gramotnosti na základních školách a středních školách. Tuto metodiku v roce 2005 vytvořila Meziresortní skupina pro finanční vzdělávání, tvořená odborníky z Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Protože výchova k finanční gramotnosti je biodromální proces, tedy celoživotní činnost, věnuji se tedy této výchově z hlediska věku člověka. Od výchovy v rodině, ve škole až v dospělosti. Upozorňuji na také na nutnost vzdělávání k finanční gramotnosti u seniorů. Vysvětluji standardy finanční gramotnosti. Standardy jsou: peníze, hospodaření domácností, finanční produkty a práva spotřebitele.

Dále jsem se v teoretické části věnoval aktuálním nástrahám – věnuji se nárůstu zadlužení rodin v České republice, podávám základní informace o insolvenční a nastiňuji základní informace o možném vzniku závislosti.

Čtvrtou kapitolu jsem věnoval sociálně patologickým jevům u žáků, v mém případě požívání alkoholu a kouření. Pokouším se o nastínění aktuálního stavu v České republice. Poukazuji na základní statistická data a vycházím zejména z Mezinárodní zprávy ESPAD, která je studií právě o těchto sociálně patologických jevech. Studie byla provedena v 37 evropských zemích. Bohužel tato studie odhaluje, že problematika, tedy konání mladých lidí v České republice, je velmi žhavým tématem, které musíme aktuálně řešit.

Poslední část teoretické práce je zaměřena na prevenci. V úvodní části se snažím o definice a vysvětlení základního členění a poté uvažuji o prevenci jako významné části mnou studovaného oboru – sociální pedagogiky. Ať už se díváme na sociální pedagogiku jako na pomoc, nebo jako na působení na jedince s jistým znevýhodněním, vždy je tento obor pedagogiky nějak spojen s patologickým chováním. Součástí sociální pedagogiky je jistě prevence, čili cílevědomé a zaměřené předcházení patologickým jevům. V případě neuskutečnění prevence, nebo je-li neúčinná, přichází na řadu působení, pomoc, kompenzace znevýhodněného jedince. A právě výchova k finanční gramotnosti právě vede k prevenci vzniku patologického chování, a tím k menšímu ohrožení jedince.

V praktické části se snažím ukázat, zda existuje souvislost mezi finanční gramotností žáků středních škol a kouřením a pitím alkoholických nápojů. Výzkum jsem provedl na dvou brněnských středních školách technického zaměření. Na Integrované střední škole polygrafické Brno a Střední průmyslové škole a Vyšší odborné škole technické Brno. Reprezentativní vzorek jsem vytvořil prostým náhodným výběrem. Pracoval jsem se 150 dotazníky, vyplněným respondenty z těchto škol.

Pro zpracování jsem využil kombinaci kvantitativní i kvalitativní strategie. Kombinaci jsem zvolil z důvodu co nejširšího vystižení mého výzkumného problému. Nejprve jsem pomocí kvalitativní strategie získal základní kategorie, nutné pro vytvoření dotazníku, a vytvořil jsem hypotéku. Provedl jsem malý předvýzkum pomocí krátkých slohových prací na téma Já a alkohol, cigareta.

Hypotéza zní: ***Znalosti v oboru finanční gramotnosti snižují výskyt kouření a požívání alkoholu u žáků středních škol.***

Pomocí základní metody využívané při kvantitativní strategii – dotazníku, jsem získal od reprezentativního vzorku respondentů objektivní data. Ty jsem zpracoval v praktické části do tabulek a koláčových grafů.

Z výsledků mého výzkumu plyne, že hypotézu „Znalosti v oboru finanční gramotnosti snižují výskyt kouření a požívání alkoholu u žáků středních školy“ se mi nepodařilo verifi-

kovat. Zjistil jsem, že spíše než znalosti finanční gramotnosti ovlivňuje výskyt těchto sociálně patologických jevů vliv prostředí, tedy společnost, která mladé lidi obklopuje. Ačkoliv si respondenti uvědomují, že kouření a pití alkoholu má negativní vliv na jejich zdraví a je zátěží pro jejich finance, tuto činnost však provozují. Jsou totiž ovlivněni z velké míry prostředím, tedy společností lidí, ve které žijí. Tyto údaje vyplynuly zejména z krátkých slohových útvarů, které jsem získal v malém průzkumu před zadáním dotazníku. Žáci v něm uvádějí, že požívají alkohol a kouří vždy s partou přátel. Často se v pracích vykytují i rodiče jako vzor svých dětí. Je zde tedy patrné učení nápodobou a identifikací. Patrný je také vliv sociální skupiny na své členy, jako např. skupinová konformita, přizpůsobení se přátelům z party.

Domnívám se, že výsledky mého výzkumu mohou být využity ve výuce finanční gramotnosti na středních školách, ale také při výchově a působení na žáky ve volnočasových aktivitách, kde je možné právě rozvíjet dovednosti z oblasti finanční gramotnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Seznam právních předpisů

- [1] Česká republika. Zákon č. 168/1999 Sb. O pojištění odpovědnosti z provozu vozidla [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mpojisteni.cz/pdf/zakon_168_1999.pdf.
- [2] Česká republika. Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-379>.
- [3] Česká republika. Zákon č. 182/2006: o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/insolvencni/>.
- [4] Česká republika. Vyhláška, kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky. In: *344/2003*. 2003, 113/2003. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-344>.

Seznam publikací

- [1] DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, et al. *Slabikář finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: COFET, a.s., 2009, 448 s. ISBN 978-80-9043-96-1-0.
- [2] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- [3] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
- [4] HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2004, 452 s. ISBN 80-7357-064-5.
- [5] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 80-7367-269-3.
- [6] KIYOSAKI, Robert., LECHTER, Sharon. *Bohaté dítě, chytré dítě*. 1 vyd. Praha: Pragma, 2003, 291 s. ISBN 80-7205-949-1.
- [7] MAŇÁK, Josef, Štefan ŠVEC a Vlastimil ŠVEC (ed.). *Slovník pedagogické metodologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-210-3802-0.

[8] NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost. Učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2011, 72 s. ISBN 978-80-7402-106-0.

[9] *Občanský zákoník a související předpisy: podle stavu k 1. 6. 2011*. Ostrava: Sagit, 2011, sv. ÚZ. ISBN 978-80-7208-861-4.

[10] OECD. *Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies*. Paris: OECD publishing, 2005, 177 s. IBSD 9264012567.

[11] PEŠEK, Roman a Kateřina NEČESANÁ. *Kouření, aneb, Závislost na tabáku: rizika, projevy, motivace, léčba : informační poradenská příručka*. 1. vyd. Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2008, 42 s. ISBN 978-80-254-3580-9.

[12] PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

[13] TKÁČ, Juraj. *Adiktologie*. 1. vyd. Brno: IMS, 2011, 118 s. .

Seznam internetových odkazů

[1] ČNB. *Statistika* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/menova_stat_publ/2013/menstat_1302_CS.pdf.

[2] ČNB. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/menova_stat_publ/2012/menstat_1212_CS.pdf.

[3] ČOI. *Rady a informace, práva spotřebitelů* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z:
<http://www.coi.cz/cz/spotrebitel/prava-spotrebitelu/>.

[4] ČSÚ. *Míra inflace*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace.

[5] ESPAD. *ESPAD: The European School Survey. Project on Alcohol and Other Drugs* [online]. 2012, 21.5.2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports/>.

[6] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2008.pdf> .

[7] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2009.pdf> .

[8] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2010.pdf> .

[9] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/2011.pdf>.

[10] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Statistika* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z http://www.insolvencni-zakon.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_rok_2012.pdf.

[11] MFČR, MŠMT, MPO. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Prosince 2007. [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupný na WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>> .

[12] MFČR. *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf.

[13] PENZIJNÍ SPOLEČNOST KB. *Důchodový systém v ČR* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/jak-sporit-na-penzi/duchodovy-system-v-cr/>

[14] VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AIDS	Syndrom získaného selhání imunity
ČNB	Česká národní banka
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
ESPAD	Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách
EU	Evropská unie
FG	Finanční gramotnost
KB	Komerční banka
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MHD	Městská hromadná doprava
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SBFG	System budování finanční gramotnosti
SIPO	Soustředěné inkaso plateb obyvatelstva
UTB	Univerzita Tomáše Bati
WHO	Světová zdravotnická organizace

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Růst úvěrů domácností a jejich struktura v České republice v mld. Kč

Tabulka č. 2 – Insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení

Tabulka č. 3 – Pohlaví respondentů

Tabulka č. 4 – Rozvrstvení respondentů

Tabulka č. 5 – Dostávám kapesné

Tabulka č. 6 – Dostatečné kapesné

Tabulka č. 7 – Zdroj peněz

Tabulka č. 8 – Jiný zdroj peněz

Tabulka č. 9 – S jak velkým obnosem peněz hospodařím?

Tabulka č. 10 – Peníze dostávám

Tabulka č. 11 – Využití produktů banky

Tabulka č. 12 – Využití produktů banky, produkty

Tabulka č. 13 – Vlastnictví platební karty

Tabulka č. 14 – Využití platební karty

Tabulka č. 15 – Měsíční útrata za cigarety

Tabulka č. 16 – Měsíční útrata za alkohol

Tabulka č. 17 – Pití alkoholu v posledních 30 dnech

Tabulka č. 18 – Pití alkoholu v posledních 7 dnech

Tabulka č. 19 – Kouření v posledních 7 dnech

Tabulka č. 20 – Rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou

Tabulka č. 21 – Znalosti finanční gramotnosti

Tabulka č. 22 – Definice finanční gramotnosti

Tabulka č. 23 – Finanční gramotnost, názor

Tabulka č. 24 – Zdroj vědomostí

Tabulka č. 25 – Názor na problematiku

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Počet požití alkoholu v posledních 30 dnech v procentech u mladistvých

Graf č. 2 – Pítí nadměrných dávek alkoholu v posledních 30 dnech v procentech (nadměrná dávka – 5 a více sklenic alkoholu při jedné příležitosti, sklenice alkoholu odpovídá přibližně 2 cl čistého alkoholu)

Graf č. 3 – Počet studentů, kteří v posledních 30 dnech kouřili v procentech.

Graf č. 4 – Pohlaví respondentů

Graf č. 5 – Rozvrstvení respondentů

Graf č. 6 – Dostávám kapesné

Graf č. 7 – Dostatečné kapesné

Graf č. 8 – Ziskávám peníze i jinak

Graf č. 9 – S jak velkým obnosem peněz hospodařím?

Graf č. 10 – Peníze dostávám

Graf č. 11 – Využití produktů banky

Graf č. 12 – Vlastnictví platební karty

Graf č. 13 – Rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou

Graf č. 14 – Znalosti finanční gramotnosti

Graf č. 15 – Definice finanční gramotnosti

Graf č. 16 – Finanční gramotnost, názor

Graf č. 17 – Zdroj vědomostí

12. Uved'te, prosím, kolik cigaret za týden vykouříte: _____

13. Víte, jaký je rozdíl mezi kreditní kartou a debetní platební kartou?

- žádný
- kreditní karta je propojena s úvěrovým účtem, debetní s běžným účtem
- kreditní karta je propojena s běžným účtem, debetní s úvěrovým účtem

14. Doplněte prosím do tabulky správnou částku:

Cena jízdenky na městskou dopravu v Brně, 2 zóny, 60 minut	Kč
Cena vstupenky do kina je asi	Kč
Cena 1 rohlíku je asi	Kč
Cena 1 Cheesburgeru u McDonalds je	Kč
Cena 1 krabičky cigaret je asi	Kč

15. Doplněte prosím správný údaj:

Uved'te prosím základní sazbu DPH platnou v ČR	%
Sníženou sazbu DPH platnou v ČR	%
Daň z příjmu fyzických osob	%
Daň z příjmu právnických osob	%

16. Doplněte prosím údaj:

Průměrná mzda v ČR je	Kč
Výše nezaměstnanosti v ČR je	%

17. Můžete mi prosím několika slovy napsat definici – finanční gramotnost?

---

18. Myslíte si, že jste finančně gramotní?

- ano
- ne

19. Kde jste byli ovlivněni nebo kdo vás nejvíce ovlivnil v oblasti finanční gramotnosti?

- škola,
- rodiče,
- přátelé,
- média,
- reklama

20. Označte všechny věty, se kterými souhlasíte.

- Jsem nekuřák.
- Jsem abstinent (nepiji alkohol).
- Jsem si vědom(-a), že kouření a alkoholismus mají neblahý vliv na lidské zdraví.
- Jsem si vědom(-a), že kouření a alkoholismus jsou zátěží pro mé finance.
- Kouření a pití alkoholu je společensky přijatelné a to bylo důvodem, proč jsem začal(-a) kouřit a pít alkohol.
- I přes to, že se společnost obrací proti kouření a pití alkoholu, nehodlám s tím přestat.